

Kinderopvang en hulp in het huishouden

Gezinnen in Vlaanderen over de ondersteuning die ze krijgen van familie en vrienden bij de zorg en opvang voor de kinderen, het gebruik van kinderopvang, opvangmogelijkheden tijdens de schoolvakanties en het inhuren van hulp in het huishouden.

Auteur: Veerle Audenaert (Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin)

1 INLEIDING

Kinderopvang is één van de eerste zaken die aanstaande ouders proberen te regelen. Bij het zoeken naar een evenwichtige balans in de combinatie gezin en werk spelen kinderopvang en huishoudhulp een belangrijke rol. Kinderopvang, net als het gebruik van huishoudhulp, maakt immers een integraal deel uit van het beleid inzake combinatie gezin en werk. De Vlaamse Regering heeft zich geëngageerd om – net om de combinatie werk en gezin mogelijk te maken – te investeren in een flexibele, toegankelijke en betaalbare kinderopvang. Kinderen van werkende ouders krijgen daarin voorrang. We citeren uit de Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2019-2024¹ de volgende doelstellingen:

We nemen flankerende maatregelen die nodig zijn om mensen aan het werk te houden, effectief aan een job te helpen of om mensen toe te laten een opleiding te volgen op weg naar betaald werk (met of zonder ondersteuning). In de kinderopvang geven we daarom voorrang aan kinderen van werkende ouders en ouders die een opleiding volgen in het kader van een traject naar werk. We voorzien daarnaast ook flexibele en occasionele opvang. We voeren het decreet buitenschoolse opvang uit met een sterke regierol voor de lokale besturen en prioriteit voor de combinatie werk-gezin. (...)

De basisvoorzieningen die –in de kinderopvang, in de (preventieve) gezinsondersteuning, in het vrijetijdsaanbod, enzovoort (...) moeten bereikbaar, beschikbaar, betaalbaar, begrijpbaar en bruikbaar zijn voor alle gezinnen. We streven ernaar om drempels die de dienst- en hulpverlening in de weg staan weg te werken.

Registratiecijfers van het Agentschap Opgroeien over het gebruik van formele opvang door kinderen van 0 tot 3 in het Vlaamse Gewest geven aan dat, in 2020, 53,7% van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar gebruik maakte van formele vergunde kinderopvang voor baby's en peuters. Dat is 1,3 procentpunt minder dan in

¹ [Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2019-2024 \(vlaanderen.be\)](#), p. 31, p. 70

september 2019. Het aandeel kinderen dat formele opvang gebruikt is afgenomen in alle leeftijdscategorieën (per zes maanden) onder de 30 maanden. Enkel bij de kinderen in de leeftijdscategorie 30 tot 36 maanden ziet men een lichte toename.

Het Agentschap Opgroeien zet periodiek een uitgebreid en gedetailleerd gebruikersonderzoek uit bij ouders met jonge kinderen. Ook in de gezinsenquête wordt – in het kader van de combinatie gezin, zorg en werk - het [gebruik van kinderopvang](#) bevestigd bij gezinnen in Vlaanderen. Naast het gebruik van formele kinderopvang peilen we in de gezinsenquête ook naar het [krijgen van onbetaalde hulp bij de zorg en opvang van de kinderen](#). In 2021 voegden we vragen toe met betrekking tot [het gebruik van vakantieopvang](#) (vakantieopvang, speelpleinwerking e.d.) omdat men ‘moet’ werken of niet voldoende verlof heeft. Tot slot peilen we naar het gebruik van [hulp in het huishouden](#).

Leeswijzer

We beperken ons in deze bijdrage tot een, weliswaar uitvoerige, schets van de mate waarin gezinnen in Vlaanderen anno 2021 beroep kunnen doen op niet betaalde hulp die voor de zorg en opvang van de kinderen en de gebruikte ondersteuning inzake formele kinderopvang, het moeten gebruik maken van vakantieopvang omdat men moet werken of niet voldoende verlof heeft en het gebruik van huishoudhulp. De percentages zijn gewogen percentages zodat ze representatief zijn voor de populatie gezinnen in het Vlaamse Gewest met minstens één kind jonger dan 25 jaar, zoals gekend in het Rijksregister, voor de kenmerken geslacht, leeftijd, gezinstype en herkomst. Bij de gewogen percentages geven we – ter informatie – ook telkens het aantal respondenten (niet gewogen n) mee waarop de percentages zijn berekend. Anders dan in de vorige editie van de gezinsenquête hebben we ook gezinnen bevestigd wiens kind niet (langer) officieel inwoont². Op deze manier konden we gescheiden ouders wiens kind(eren) officieel bij de ex-partner is/zijn gedomicilieerd, beter insluiten in de gezinsenquête. Ook andere ouders wiens kinderen jonger dan 25 jaar niet (langer) officieel inwonen, worden nu meegenomen in de gezinsenquête, waaronder een deel alleenstaanden en leggestgezinnen. Zo slagen we er in om een beter beeld van gezinnen in Vlaanderen te geven. Voor een overzicht van de deelnemers aan de gezinsenquête verwijzen we naar [Wie nam in 2021 deel aan de gezinsenquête?](#) (Audenaert, 2022). Meer informatie over de gewijzigde onderzoeksopzet is ook te vinden in het [methodologisch rapport](#) (Audenaert, 2022).

Betekenisvolle verbanden tussen twee kenmerken werden veelal getoetst aan de hand van de Pearson Chi-kwadraattoets. Indien de gebruikte toets hiervan afwijkt, wordt dit telkens duidelijk weergegeven. Het niveau van significantie wordt weergegeven met * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; en *** $p < 0,001$ of n.s. (niet significant). We bekijken telkens of er een samenhang is met geslacht, leeftijd, herkomst en het opleidingsniveau van de respondent. Dit vullen we, waar wenselijk, aan met relevante achtergrondkenmerken. Omdat de gegevens werden verzameld tijdens één enkel bevestigingsmoment en we ons in deze bijdrage hoofdzakelijk beperken tot een bivariate beschrijving, kunnen we geen uitspraken doen over oorzakelijke verbanden tussen kenmerken van respondenten.

Wel geven we - waar mogelijk - een vergelijking met de resultaten uit 2016 mee, met dien verstande dus dat eventuele verschillen tussen 2016 en 2021 ook kunnen te wijten zijn aan het verschil in steekproeftrekken. Dit wordt telkens aangegeven. Daarnaast geeft de bijzondere periode waarin de gezinsenquête werd afgenomen, maart-april 2021, een bepaalde kleur aan de resultaten. Het was een periode waarin de vaccinatiecampagne voor de meest kwetsbaren reeds was opgestart en vaccinatie voor de hele bevolking in het vooruitzicht lag, maar waarin omwille van de opnieuw toenemende besmettingscijfers en ziekenhuisopnames een hele reeks van vrijheidsbeperkende maatregelen (opnieuw) werden ingevoerd, waaronder de sluiting van niet-medische contactberoepen, verplicht thuiswerken, winkelen op afspraak, een verlenging van de Paasvakantie (Paaspauze)

² Een eerste gezinsenquête werd afgenomen in het voorjaar van 2016 bij gezinnen met een officieel inwonend kind jonger dan 25 jaar.

en een beperking op vrijetijdsactiviteiten. Ook het aantal contactpersonen, zowel binnenhuis als buitenshuis, ging opnieuw van tien naar vier³.

De verbeterde steekproef laat toe om een aantal onderzoeksvragen uit 2016 te hernemen en betere parameters te schatten. Daar voegen we enkele vragen aan toe. Bovenal willen we, met deze tweede editie van de gezinsenquête, immers ook nagaan welke trends er te bespeuren zijn tussen 2016 en 2021. Centraal in de gezinsenquête is het perspectief van de respondenten zelf: We vroegen in 2021 opnieuw naar de hulp die men krijgt van het informele netwerk bij de zorg en opvang van de kinderen en of men gebruik maakt van kinderopvang, vakantieopvang en huishoudhulp en zo ja, hoeveel. We voegden ook een vraag toe naar wat zou kunnen helpen bij de opvang van de kinderen.

De vragen waarop we in deze bijdrage een antwoord willen geven zijn: Kunnen ouders te midden van de pandemie nog een beroep doen op het informele netwerk voor niet betaalde hulp bij de opvang van de kinderen? En maken ze meer of minder gebruik van betaalde kinderopvang? Hoeveel ouders zijn genoodzaakt beroep te doen op vakantieopvang voor de kinderen omdat ze moeten werken of niet voldoende verlof hebben? Welke ondersteuning kunnen ouders nog gebruiken bij de opvang van de kinderen? Maken ouders meer gebruik van poetshulp dan in 2016? Dit zijn enkele van de vragen waarop we in deze bijdrage een antwoord willen geven.

2 ONBETAALDE HULP BIJ ZORG EN OPVANG VOOR DE KINDEREN

2.1 WIE KRIJGT ONBETAALDE HULP EN HOEVEEL?

Net als in 2016 vroegen we in de gezinsenquête of respondenten hulp krijgen bij de zorg en opvang van de kinderen aan de hand van de vraag: *Krijgt u bij de zorg en opvang voor uw kind(eren) op dit moment onbetaalde hulp van iemand anders?* Men kon antwoorden met ja of neen. Indien men ja antwoordde vroegen we: *Van wie krijgt u onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor uw kind(eren)?* Respondenten mochten meerdere van de volgende antwoorden aanvinken: mijn ouder(s), mijn schoonouder(s), mijn (andere) kinderen, zussen/broers of schoonzussen/-broers, burens/mensen uit de buurt, vrienden, ex-partner en iemand anders. Tenslotte vroegen we: *Hoeveel uren per week krijgt u onbetaalde hulp van iemand anders bij de zorg en opvang voor uw kind(eren)?*

29,9% van de gezinnen geven aan van iemand anders onbetaalde hulp te krijgen. De overige 70,1% gezinnen krijgt geen onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen. Dit is beduidend minder dan in 2016 toen nog 42,5% van de respondenten aangaf onbetaalde hulp te krijgen van iemand anders bij de zorg en opvang voor de kinderen⁴. Vergelijkbare cijfers voor gezinnen met minstens één kind jonger dan 12 jaar zijn: 42,4% in 2021 en 58,6% in 2016.

Deze gezinnen krijgen gemiddeld 8 uren en 24 minuten onbetaalde hulp per week⁵. Dat is meer dan in 2016 toen gezinnen die aangaven onbetaalde hulp te krijgen per week gemiddeld 8 uren en 4 minuten onbetaalde hulp kregen. Maar wanneer we controleren voor het verschil in steekproeftrekken dan zien we dat gezinnen die onbetaalde hulp krijgen bij de zorg en opvang voor de kinderen per week gemiddeld 7 uren en 35 minuten onbetaalde hulp krijgen. Dit is dan weer minder dan in 2016, en het verschil is niet betekenisvol⁶. De beperkende

³ [Nieuwsbrieven Coronavirus COVID-19 \(info-coronavirus.be\)](https://www.info-coronavirus.be/)

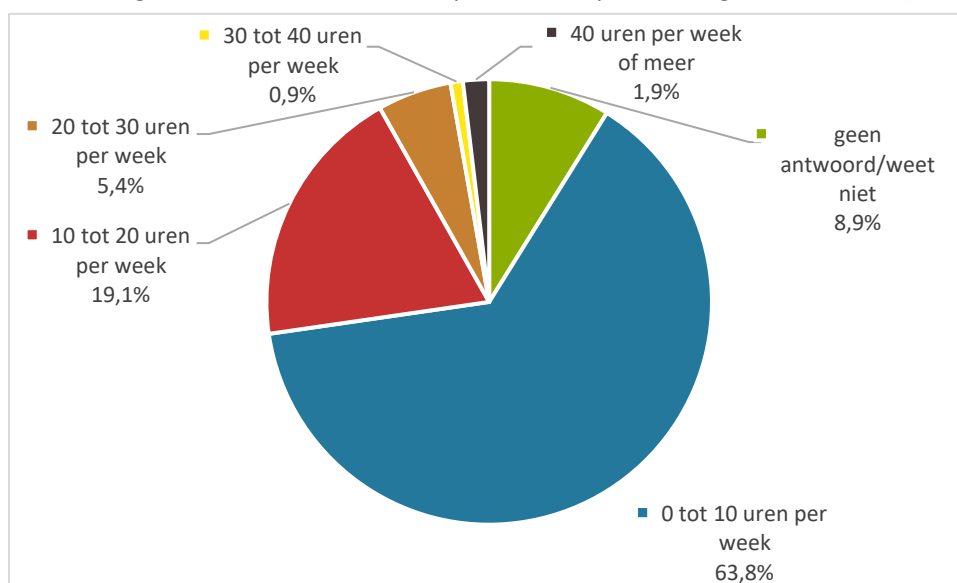
⁴ Verschillen in het krijgen van onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen naar jaar van bevragen: Pearson χ^2 met $p < 0,001$ en dit verschil blijft aanzienlijk wanneer we controleren voor het verschil in steekproeftrekken.

⁵ We zien dat een klein aantal gezinnen wiens kind jonger dan 25 jaar niet officieel bij de ouders verblijft, behoorlijk veel uren per week aan onbetaalde hulp krijgt bij de zorg en opvang voor de kinderen. Deze gezinnen trekken het gemiddelde in 2021 sterk op. Bij nazicht blijkt dat enkele van deze respondenten aangeven dat het desbetreffende kind bij de andere ouder verblijft en in een enkel geval bij een pleeggezin verblijft en dat ze dit verblijf aanzien als 'onbetaalde hulp bij de zorg en opvang'. We laten deze gezinnen ($n = 6$) in deze analyses buiten beschouwing.

⁶ Kruskal-Wallis Test voor mediaanverschillen in het aantal uren onbetaalde hulp: $p = 0.9766$ (n.s.).

maatregelen om de coronapandemie te bestrijden (bv. thuiswerk) en/of het voorbehoud om (zieke) kinderen nog onder te brengen bij de grootouders bieden een verklaring- voor deze lagere cijfers. Verder in deze bijdrage is duidelijk dat minstens een deel van de ouders aangeeft dat ze omwille van de pandemie geen beroep doen op de ouders en schoonouders om de kinderen op te vangen. Figuur 1 geeft het aantal uren onbetaalde hulp per week in klassen weer voor de gezinnen die onbetaalde hulp krijgen. Daaruit blijkt dat het merendeel (63,8%) van de gezinnen die onbetaalde hulp krijgen tussen 0 en 10 uren per week hulp krijgen, 19,1% krijgt tussen 10 en 20 uren per week onbetaalde hulp en 8,2% krijgt meer dan 20 uren per week onbetaalde hulp. 8,9% van de respondenten die aangeven onbetaalde hulp te krijgen bij de zorg en opvang voor de kinderen wist het antwoord niet (of antwoordde niet) op de vraag naar het aantal uren per week.

Figuur 1. Respondenten die onbetaalde hulp krijgen bij de zorg en opvang voor de kinderen, naar het gemiddeld aantal uren per week (percentages, n = 1.097)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

In tabel 1 zien we het percentage respondenten dat van iemands anders onbetaalde hulp krijgt voor de zorg en opvang voor de kinderen naar een aantal achtergrondkenmerken, net als het gemiddeld aantal uren gekregen hulp voor die respondenten die aangeven onbetaalde hulp voor de zorg en opvang voor de kinderen te krijgen. Vrouwen geven net iets vaker dan mannen aan dat ze onbetaalde hulp krijgen bij de zorg en opvang voor de kinderen, 31,9% tegenover 27,6%, maar dit is wellicht eerder een effect van leeftijd aangezien vrouwen in het gezin doorgaans twee jaar jonger zijn dan mannen. Het gemiddeld aantal uren gekregen hulp verschilt niet naar geslacht. We zien verschillen naargelang de leeftijd van de respondent, met 61,1% van de respondenten jonger dan 35 jaar die aangeven dat ze hulp krijgen van iemand anders bij de zorg en opvang van de kinderen, en waar dit percentage stelselmatig afneemt naarmate de respondent ouder is, met 37,6% bij de respondenten tussen 35 en 45 jaar, 11,8% bij de respondenten van 45 tot 54 jaar en nog slechts 6,0% bij de respondenten van 55 jaar en ouder. Ook het gemiddeld aantal uren gekregen hulp daalt met de toenemende leeftijd van de respondent, met meer dan 10 uren per week voor de respondenten jonger dan 35 jaar tot 5 uren en 35 minuten voor de respondenten van 45-54 jaar. Dit lijkt evident gezien de leeftijd van de respondent sterk correleert met de leeftijd van het jongste kind in het gezin (zie [de samenstelling van het gezin](#) onder 4.2. (Audenaert, 2022)) en we de meeste hulp verwachten bij gezinnen met jonge kinderen. Respondenten met een herkomst buiten de EU⁺ krijgen beduidend minder vaak onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen ten opzichte van de respondenten met een herkomst in België, 15,3% tegenover 34,7%. Voor een deel van deze respondenten bevindt de familie (ouders, tantes, nonkels) zich in het buitenland (zie ook verder onder 4.5. en zie bv. ook [het sociaal leven van ouders](#) (Bronselaer, 2023)). Respondenten met een herkomst in de EU⁺ bevinden zich met 22,3% in een tussenpositie. Het gemiddeld aantal uren gekregen hulp wijkt niet betekenisvol af naargelang de herkomst.

Respondenten met ten hoogste een diploma lager secundair onderwijs krijgen verhoudingsgewijs minder vaak onbetaalde hulp dan respondenten met een diploma hoger secundair onderwijs of een diploma hoger onderwijs of universiteit (21,5% versus respectievelijk 28,3% en 33,3%). Wellicht speelt leeftijd hier een rol, want lager opgeleiden zijn gemiddeld wat ouder (zie [wie nam in 2021 deel aan de gezinsenquête?](#) onder punt 5, Audenaert, 2022). Het gemiddeld aantal uren gekregen hulp verschilt niet betekenisvol naargelang het opleidingsniveau. Ook het aantal werkuren van de moeder speelt een rol in het krijgen van onbetaalde hulp van anderen bij de zorg en opvang voor de kinderen. Wanneer moeders meer werken⁷, krijgen ze vaker en gemiddeld ook meer uren onbetaalde hulp, gaande van 17,1% bij moeders die niet of minder dan halftijds werken tot 34,1% bij moeders die voltijds werken. Het gemiddeld aantal gekregen uren hulp per week neemt respectievelijk toe van 5 uren en 2 minuten tot 7 uren en 48 minuten.

Gezinsvormen lijken er ook toe te doen, maar het gaat om schijnverbanden omwille van de samenhang met de leeftijd van de respondenten. Zo krijgen ongehuwde koppels met doorgaans een wat jonger profiel en dus jongere kinderen dan gehuwde koppels (zie [de samenstelling van het gezin](#) onder 3.2., Audenaert, 2022), vaker (43,1%) en gemiddeld meer uren per week onbetaalde hulp (8 uren en 5 minuten) bij de zorg en opvang voor de kinderen dan gehuwde koppels (respectievelijk 25,6% en 7 uren en 0 minuten). Verder krijgen alleenstaande ouders vergeleken met intacte en samengestelde gezinnen het minst vaak onbetaalde hulp (26,2%) omdat alleenstaande ouders gemiddeld genomen een wat ouder profiel en dus ook oudere kinderen hebben. Het aantal kinderen en de leeftijd van het jongste kind maken dan weer wel een betekenisvol verschil op zich (geen schijnverband met leeftijd). Zo krijgen respondenten met drie of meer kinderen betekenisvol minder vaak onbetaalde hulp van iemand anders (22,1% tegenover 34,2% van de respondenten met één kind). Dit was in 2016 ook al zo, al lag het percentage ouders dat onbetaalde hulp kreeg in elke categorie naar aantal kinderen minstens 10% hoger. Ook het gemiddeld aantal uren hulp per week neemt af naarmate er meer kinderen zijn in het gezin, van 8 uren en 27 minuten voor respondenten met één kind tot 5 uren en 44 minuten voor respondenten met drie kinderen of meer. De leeftijd van het jongste kind maakt wellicht het grootste verschil en uit tabel 1 blijkt heel duidelijk dat zowel het percentage gezinnen dat onbetaalde hulp krijgt van iemand anders bij de zorg en opvang voor de kinderen als het gemiddeld aantal uren gekregen hulp per week drastisch afnemen naarmate het jongste kind in het gezin ouder is.

⁷ We deelden de werksituatie van mannen en vrouwen in op basis van het aantal opgegeven werkuren met minder dan 18 uren per week = 'niet of minder dan halftijds werken', 18 tot 36 uren per week = 'deeltijds werken' en 36 uren of meer per week = 'voltijds werken'.

Tabel 1. Onbetaalde hulp bij de zorg voor en opvang voor de kinderen naar achtergrondkenmerken (percentages)

		% dat onbetaalde hulp krijgt van iemand anders	n	Gemiddeld aantal uren onbetaalde hulp per week	n ⁸
Totaal		29,9	3.172	7 u 35 min ⁹	874
Geslacht		**		n.s.	
	mannen	27,6	1.183	-	
	vrouwen	31,9	1.989	-	
Leeftijd		***		***	
	jonger dan 35 jaar	61,1	544	10 u 5 min	337
	35 - 44 jaar	37,6	1.141	6 u 00 min	415
	45 - 54 jaar	11,8	1.137	5 u 35 min	100
	55 jaar en ouder	6,0	350	/	17
Herkomst		***		n.s.	
	België	34,7	2.535	-	
	EU+	22,3	280	-	
	niet-EU+	15,3	357	-	
Diploma		***		n.s.	
	lager secundair onderwijs	21,5	382	-	
	hoger secundair onderwijs	28,3	833	-	
	hoger onderwijs of universiteit	33,3	1.855	-	
Werkuren vrouw		***		**	
	voltijds	34,1	1.394	7 u 48 min	439
	deeltijds	33,1	1.094	7 u 39 min	328
	minder dan halftijds of niet	17,1	494	5 u 02 min	71
Gezinstype¹⁰		***		*	
	gehuwd koppel	25,6	1.772	7 u 00 min	428
	ongehuwd koppel	43,1	701	8 u 05 min	301
Gezinsvorm		***		n.s.	
	intact gezin	32,8	2.074	-	-
	alleenstaande ouder	26,2	566	-	-
	samengesteld gezin	27,4	375	-	-
Aantal kinderen		***		***	
	1 kind	34,2	938	8 u 27 min	281
	2 kinderen	32,4	1.424	7 u 28 min	434
	3 of meer kinderen	22,1	653	5 u 44 min	138
Leeftijd jongste kind		***		***	
	0 - 2 jaar	58,2	520	10 u 29 min	313
	3 - 5 jaar	50,2	351	6 u 42 min	174
	6 - 11 jaar	35,3	720	5 u 31 min	244
	12 - 17 jaar	15,6	697	4 u 04 min	88
	18 - 24 jaar	5,7	615	/	24

Significantieniveau: *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Pearson χ^2 voor verschillen in wel of niet krijgen van onbetaalde hulp) en Kruskal-Wallis Test voor mediaanverschillen in het aantal uren onbetaalde hulp.

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

⁸ n waarop het gemiddelde is berekend is kleiner dan het aantal respondenten dat ja antwoordde (omwille van item non respons op de vraag naar het aantal uren dat men onbetaalde hulp krijgt per week). Resultaten gebaseerd op n < 100 zijn minder betrouwbaar. Wanneer n < 30 worden geen percentages of gemiddelden weergegeven.

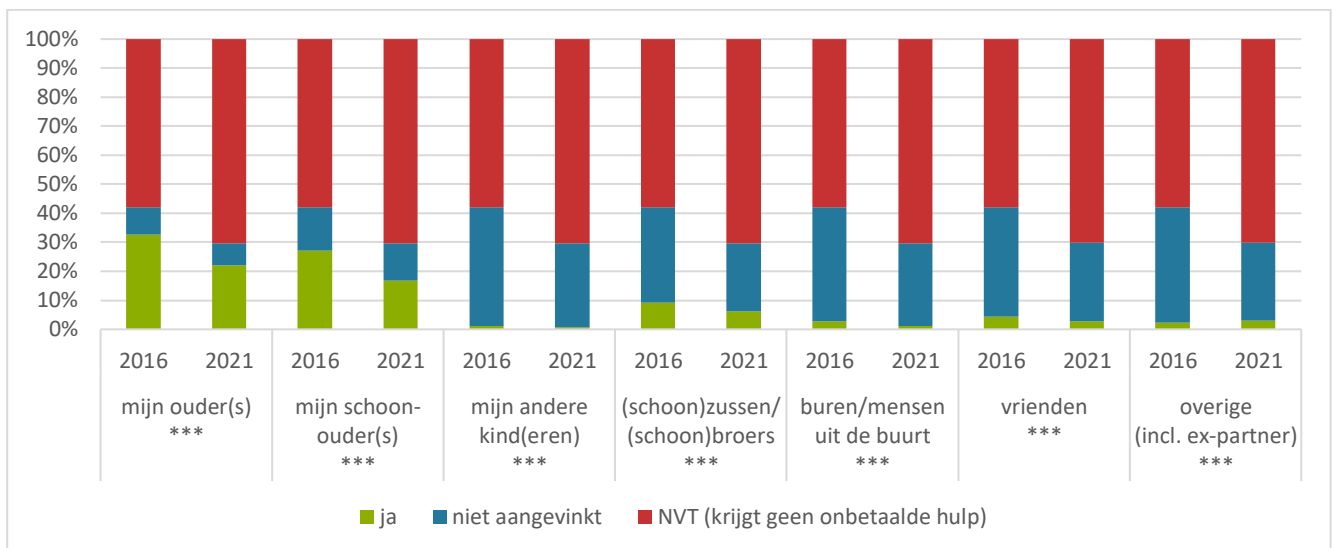
⁹ Mediaan = 4 uren en 45 minuten.

¹⁰ Enkel voor koppels: alleenstaande ouders werden hier buiten beschouwing gelaten.

2.2 VAN WIE KRIJGT MEN ONBETAALDE HULP BIJ DE ZORG EN OPVANG VOOR DE KINDEREN?

Zoals hierboven gesteld konden respondenten meerdere antwoorden aanvinken. Eén op vijf of 22,0% van de respondenten krijgt onbetaalde hulp van de ouders, 16,9% krijgt hulp van de schoonouders. De andere bronnen werden minder frequent aangevinkt¹¹. We legden deze cijfers naast de cijfers uit 2016 en presenteren deze in figuur 2. Uit deze figuur blijkt dat, vergeleken met 2016, voor alle bronnen van hulp de percentages in 2021 betekenisvol lager liggen. Zowel voor het krijgen van onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen van de eigen ouders als van de schoonouders is er een daling te zien van 10%. We zien hier de impact van de coronapandemie en de bijhorende beperkende maatregelen waarbij men op het moment van bevraging de kinderen niet (of minder) laat opvangen door de grootouders.

Figuur 2. Van wie krijgt men onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen, naar jaar van bevraging (percentages)

Significantieniveau: *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Pearson χ^2 voor verschillen in wel of niet krijgen van onbetaalde hulp tussen 2016 en 2021).

[BRON: GEZINSENQUÊTE 2016-2021](#)

¹¹ Merk op dat schoonzussen/schoonbroers in 2016 nog vielen onder de categorie 'overige'.

3 BETAALDE OPVANG VOOR DE KINDEREN

We vroegen aan de respondenten: *‘Gebruikt u betaalde opvang voor uw kind(eren)? Af en toe een babysit voor een avondje uit telt niet mee.’* 23,0% van alle respondenten geeft aan betaalde opvang voor de kinderen te gebruiken. Vergeleken met 2016, toen 28,6% van alle respondenten aangaf beroep te doen op betaalde kinderopvang, zien we een betekenisvolle daling¹². Vergelijkbare cijfers voor gezinnen met minstens 1 kind jonger dan 12 jaar zijn: 46,1% van de ouders maakten in 2016 gebruik van kinderopvang, tegenover 37,6% in 2021.

Daarnaast vroegen we ook *‘Welke betaalde opvang gebruikt u?’* Men kon aanduiden of men gebruik maakte van een onthaalouder, een kinderdagverblijf, buitenschoolse kinderopvang en/of een betaalde oppas bij de respondent thuis. Voor elk van de opvangvormen vroegen we ook naar het aantal uren per week door middel van de volgende vraag: *‘Hoeveel uren per week gebruikt u deze betaalde opvang? Het aantal kinderen dat wordt opgevangen is niet belangrijk.’* Wanneer we kijken naar de verschillende opvangvormen apart, dan zien we dat:

- 3,3% van alle respondenten hun kind naar een onthaalouder brengen. Dit doen ze gemiddeld 27 uren en 35 minuten per week (n = 101).
- 7,8% van alle respondenten hun kind naar een kinderdagverblijf brengen. Dit doen ze gemiddeld 30 uren en 45 minuten per week (n = 221).
- 13,0% van alle respondenten hun kind naar de buitenschoolse kinderopvang brengen (of er ophalen na school). Ze doen gemiddeld 5 uren en 20 minuten per week beroep op de buitenschoolse opvang (n = 387).
- 1,4% van alle respondenten een betaalde oppas thuis inhuren voor gemiddeld 8 uren en 3 minuten per week (n = 44).

Er is een verschil in het gebruik van betaalde opvang naar opvangvorm en naar leeftijd van het jongste kind (zie tabel 2), hetgeen overeenkomt met de leeftijdscriteria voor voorschoolse en buitenschoolse kinderopvang. 17,2% van de gezinnen met een kind jonger dan 3 jaar maakt gebruik van opvang door een onthaalouder, 40,7% maakt gebruik van een kinderdagverblijf voor de opvang van de kinderen. Buitenschoolse opvang wordt gebruikt tot de leeftijd van 12 jaar, net als een betaalde oppas bij de respondent thuis zij het in mindere mate. Voor al deze opvangvormen geldt – anders dan bij onbetaalde hulp dat later uitdooft (zie eerder onder [3.1.](#)) - dat het gebruik van betaalde hulp uitdooft vanaf het moment dat het jongste kind 12 jaar of ouder is (niet in tabel 2). Minder gezinnen maken gebruik van een onthaalouder dan in 2016. Daartegenover staat dat meer gezinnen met een jongste kind tussen 0 en 3 jaar gebruik maken van een kinderdagverblijf dan in 2016. Voor gezinnen waarin het jongste kind tussen 6 en 12 jaar is (de leeftijdscategorie van lagere schoolkinderen) zien we eveneens een betekenisvolle daling in het gebruik van buitenschoolse kinderopvang. Ook het beroep doen op een betaalde oppas thuis is afgenomen ten aanzien van 2016, en dit voor alle leeftijdscategorieën van het jongste kind.

Wanneer we kijken naar alle opvangvormen samen, dan zien we dat de respondenten die aangeven gebruik te maken van betaalde opvang, gemiddeld genomen (alle opvangvormen samen) 17 uren en 52 minuten per week gebruik maken van betaalde opvang. Dit verschilt nauwelijks van de gemiddeld 17 uren en 48 minuten in 2016. Uit figuur 3 blijkt dat 44,3% van de respondenten minder dan 10 uren per week betaalde opvang gebruikt, 10,9% gebruikt tussen de 10 en de 20 uren per week betaalde opvang, 13,7% gebruikt tussen de 20 en de 30 uren per

¹² Verschillen in het gebruik van betaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen naar jaar van bevragen: Pearson χ^2 met $p < 0,001$ en dit verschil wordt iets kleiner (4%), maar blijft betekenisvol wanneer we controleren voor het verschil in steekproeftrekken.

week betaalde opvang, nog eens 15,8% gebruikt tussen de 30 en de 40 uren per week betaalde opvang en 11,0% gebruikt meer dan 40 uren per week betaalde opvang¹³.

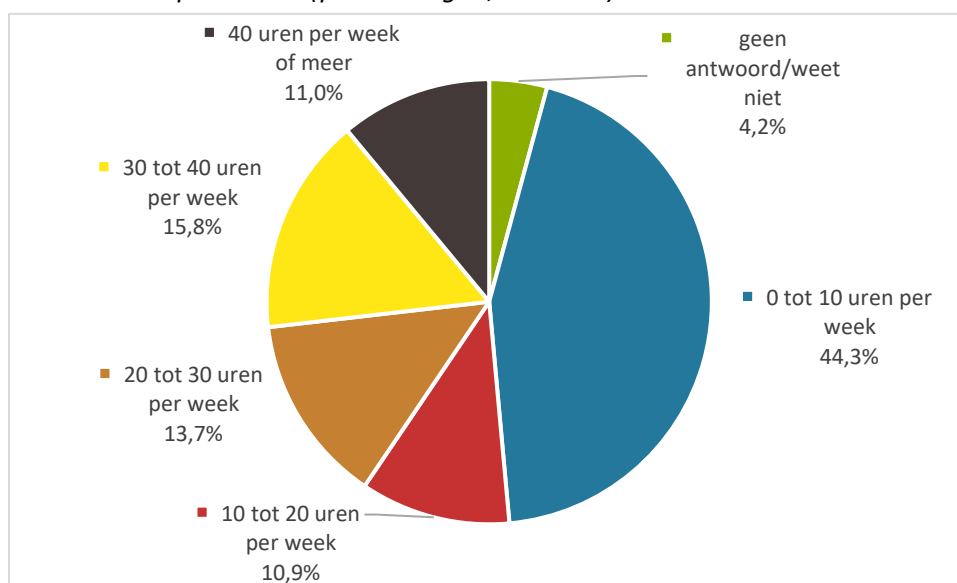
Tabel 2. Gebruik van betaalde opvang per opvangvorm, naar leeftijd van het jongste kind (percentages)

Welke betaalde opvang gebruikt u voor uw kinderen?														
	onthalouder			kinderdag-verblijf/crèche			buitenschoolse kinderopvang			betaalde oppas bij u thuis			n	
	2016	2021	*	2016	2021	*	2016	2021	n.s.	2016	2021	***	2016	2021
0 - 2 jaar	23,0	17,2	*	33,9	40,7	*	18,2	17,0	n.s.	6,4	1,4	***	416	518
3 - 5 jaar	0,8	0,9	n.s.	2,0	1,4	n.s.	38,6	32,1	n.s.	9,6	3,4	***	258	351
6 - 11 jaar	/	/		/	/		28,9	23,2	*	4,1	2,7	n.s.	469	720
Totaalcijfers voor gezinnen met minstens 1 kind in de leeftijdscategorie 0 - 11 jaar														
	9,9	5,6	***	13,2	12,9	n.s.	26,1	21,5	**	6,1	2,2	***	1.184	1.780

Significantieniveau: *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Pearson χ^2 voor verschillen in het gebruik maken van betaalde opvang tussen 2016 en 2021, per opvangvorm).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Figuur 3. Respondenten die gebruik maken van betaalde opvang voor de kinderen, naar het aantal uren per week (percentages, n = 725)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

In tabel 3 geven we het percentage respondenten dat gebruik maakt van betaalde opvang naar een aantal achtergrondkenmerken, net als het gemiddeld aantal uren betaalde opvang per week. Het percentage mannen en vrouwen dat gebruik maakt van betaalde opvang verschilt niet betekenisvol. Daarentegen zien we wel een betekenisvolle daling in het gebruik van betaalde opvang met de toenemende leeftijd van de respondent. Dit konden we verwachten, gezien de leeftijd van de respondent sterk samenhangt met de leeftijd van het jongste kind (zie eerder in deze bijdrage onder 2.1.2.) en met name de leeftijd van het jongste kind bepalend is voor het gebruik van betaalde opvang (zie ook tabel 5). Naar herkomst zien we een betekenisvol verschil in het wel of

¹³ Dit is niet noodzakelijk voor één en hetzelfde kind.

niet gebruiken van betaalde opvang voor de kinderen. De respondenten met een herkomst in de EU+ of buiten de EU+ maken iets minder vaak gebruik van betaalde opvang (respectievelijk 20,6% en 19,2% tegenover 24,2% van de respondenten met een herkomst in België), maar eens ze betaalde hulp gebruiken, doen ze dit gemiddeld genomen wel evenveel uren per week.

Voor het opleidingsniveau zien we eveneens een betekenisvol verschil in het gebruik van betaalde opvang voor de kinderen. 15,2% van de lager opgeleiden maakt gebruik van betaalde opvang tegenover 27,3% van de hoger opgeleiden¹⁴. Het gemiddeld aantal uren per week verschilt niet betekenisvol naar opleidingsniveau. Het aantal werkuren van de vrouw vertoont ook een belangrijke samenhang met het wel of niet gebruik maken van betaalde opvang voor de kinderen. Respondenten in een gezin waar de vrouw voltijds of deeltijds werkt, maken betekenisvol vaker gebruik van betaalde opvang voor de kinderen (respectievelijk 27,0% en 28,1%) dan respondenten in gezinnen waar de vrouw niet of minder dan halftijds werkt (9,3%). Ook het gemiddeld aantal uren betaalde opvang daalt betekenisvol bij respondenten naarmate de vrouw in het gezin minder werkt, van bijna 19 uren bij voltijds werkende vrouwen naar 17 uren en 07 minuten bij vrouwen die deeltijds werken. Vrouwen die minder dan halftijds of niet werken gebruiken verrassend genoeg gemiddeld veel uren betaalde opvang voor de kinderen. Na nazicht blijkt het om een beperkt aantal gezinnen te gaan waar moeders op het moment van bevraging niet aan het werk zijn omwille van ziekte, moederschapsbescherming of (tijdelijke) werkloosheid.

Alleenstaande ouders maken betekenisvol minder vaker gebruik van betaalde opvang (14,6%) dan gehuwde koppels (22,1%) en ongehuwde koppels (33,7%). Uit [de samenstelling van het gezin](#) (Audenaert & Stuyck, 2018) echter weten we dat alleenstaande ouders ouder zijn, en ongehuwde koppels jonger dan gehuwde koppels, hetgeen het verschil in het gebruik van betaalde opvang verklaart. Hetzelfde geldt voor het verschil naargelang men een intact gezin vormt, of men een alleenstaande ouder of samengesteld gezin is. De samenhang met het gebruik van betaalde opvang, net als met het gemiddeld aantal uren per week, verdwijnt immers wanneer we ook kijken naar de leeftijd van het jongste kind¹⁵. Alleenstaande ouders maken dus minder gebruik van betaalde opvang dan gehuwde en ongehuwde koppels, of minder dan intacte gezinnen en samengestelde gezinnen omdat ze een ouder profiel hebben en kinderopvang voor hen minder aan de orde is.

¹⁴ We weten uit [wie nam deel aan de gezinsenquête?](#) dat lager opgeleiden minder vaak betaald werk hebben, maar zelfs wanneer we enkel de gezinnen selecteren waarin beide partners voltijds werk hebben, zien we dat slechts 20,3% van de lager opgeleiden (hoogstens een diploma lager secundair onderwijs) gebruik maken van betaalde opvang voor de kinderen tegenover 27,4% van de respondenten die een diploma hoger secundair onderwijs behaald hebben en 32,8% van de respondenten die een diploma hoger onderwijs of universiteit hebben behaald. Pearson χ^2 : $p = 0,0427$, $n = 974$. Eenzelfde patroon, maar meer uitgesproken zagen we eerder al in 2016, al lag zoals eerder gesteld het gebruik van betaalde opvang hoger.

¹⁵ Pearson χ^2 voor het gebruik van betaalde opvang voor de kinderen naargelang men gehuwd of ongehuwd een koppel vormt, en of alleenstaande is, naar leeftijd van het jongste kind: voor 0-2-jarigen: $p = 0,0999$ (n.s.); voor 3-5-jarigen: $p = 0,9326$ (n.s.); voor 6-11-jarigen: $p = 0,0471$. Kruskal-Wallis Test voor mediaanverschillen in het gemiddeld aantal uren per week betaalde opvang voor de kinderen per gezinstype, naar leeftijd van het jongste kind: voor 0-2-jarigen: $p = 0,7390$ (n.s.); voor 3-5-jarigen: $p = 0,8186$ (n.s.) en voor 6-12-jarigen: $p = 0,4222$ (n.s.). Pearson χ^2 voor het gebruik van betaalde opvang voor de kinderen per gezinsvorm (intact gezin, alleenstaande ouder en samengesteld gezin), naar leeftijd van het jongste kind: voor 0-2-jarigen: $p = 0,1850$ (n.s.); voor 3-5-jarigen: $p = 0,9366$ (n.s.); voor 6-11-jarigen: $p = 0,0258$. Kruskal-Wallis Test voor mediaanverschillen in het gemiddeld aantal uren per week betaalde opvang voor de kinderen per gezinstype, naar leeftijd van het jongste kind: voor 0-2-jarigen: $p = 0,6306$ (n.s.); voor 3-5-jarigen: $p = 0,5588$ (n.s.) en voor 6-12-jarigen: $p = 0,3628$ (n.s.).

Tabel 3. Betaalde opvang voor de kinderen naar achtergrondkenmerken (percentages en gemiddelden)

	% dat betaalde opvang voor de kinderen gebruikt		Gemiddeld aantal uren betaalde opvang per week	
		<i>n</i>		<i>n</i>
Totaal	23,0	3.161	17 u 48 min	676
Geslacht	n.s.		n.s.	
mannen	-		-	
vrouwen	-		-	
Leeftijd	***		***	
jonger dan 35 jaar	53,5	542	24 u 26 min	287
35 - 44 jaar	29,7	1.136	13 u 09 min	328
45 - 54 jaar	5,8	1.135	8 u 30 min	58
55 jaar en ouder	0,8	348	/ ¹⁶	3
Herkomst	*		n.s.	
België	24,2	2.530	-	
EU+	20,6	277	-	
niet-EU+	19,2	354	-	
Diploma	***		n.s.	
lager secundair onderwijs	15,2	379	-	
hoger secundair onderwijs	18,3	834	-	
hoger onderwijs of universiteit	27,3	1.847	-	
Werkuren vrouw	***		**	
voltijds	27,0	1.393	18 u 56 min	338
deeltijds	28,1	1.087	17 u 07 min	272
niet of minder dan halftijds	9,3	490	21 u 23 min	44
Gezinstype	***		n.s.	
gehuwd koppel	22,1	1.765	-	
ongehuwd koppel	33,7	700	-	
Gezinsvorm	***		***	
intact gezin	28,2	2.066	19 u 28 min	535
alleenstaande ouder	14,6	562	12 u 50 min	76
samengesteld gezin	15,7	376	12 u 44 min-	52
Aantal kinderen	***		**	
1 kind	25,1	931	20 u 29 min	217
2 kinderen	25,8	1.422	16 u 35 min	340
3 of meer kinderen	17,2	651	17 u 29 min	106
Leeftijd jongste kind	***		***	
0 - 2 jaar	62,8	518	29 u 35 min	327
3 - 5 jaar	37,6	351	5 u 34 min	133
6 - 11 jaar	26,3	721	6 u 46 min	181
12 - 17 jaar	1,2	693	/	0
18 - 24 jaar	0,7	609	/	0

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Pearson χ^2 voor verschillen in wel of niet gebruik maken van betaalde hulp en Kruskal-Wallis Test voor mediaanverschillen in het aantal uren betaalde hulp. BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

¹⁶ Niet berekend wegens *n* kleiner dan 30.

Het aantal kinderen blijkt ook betekenisvol samen te hangen met het wel of niet gebruik maken van betaalde opvang, alsook met het gemiddeld aantal uren opvang per week. Respondenten maken gemiddeld minder vaak en minder uren gebruik van betaalde opvang naarmate ze meer kinderen hebben: van 25,1% bij gezinnen met één kind tot 17,2% indien ze drie kinderen of meer hebben en van 20 uren en 29 minuten per week bij gezinnen met één kind tot 17 uren en 29 minuten per week bij gezinnen met drie kinderen of meer. Uit [de samenstelling van het gezin](#) (Audenaert, 2022) weten we dat gezinnen met een jongste kind in de leeftijdscategorie 6 tot 12 jaar verhoudingsgewijs meer kinderen tellen. Dit verklaart de daling van het gebruik van betaalde opvang naarmate men het gezin meer kinderen telt. Wanneer we kijken naar de leeftijd van het jongste kind zien we dat zowel het percentage respondenten dat gebruik maakt van betaalde opvang als het gemiddeld aantal uren per week daalt met de toenemende leeftijd van het jongste kind. Het percentage daalt van 62,8% bij respondenten met een jongste kind tussen 0 en 3 jaar tot 26,3% bij respondenten met een jongste kind tussen 6 en 12 jaar. Het gemiddeld aantal uren per week daalt respectievelijk van 29 uren en 35 minuten tot 6 uren en 46 minuten.

4 BETAALDE OPVANG OF NIET BETAALDE HULP?

We keken vervolgens na of respondenten betaalde opvang en niet betaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen combineren. 11,4% van de respondenten met een jongste kind jonger dan 25 jaar krijgt geen onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen, maar maakt wel gebruik van betaalde opvang. 12,1% van de respondenten met een jongste kind jonger dan 25 jaar krijgt onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen en maakt daarnaast ook gebruik van betaalde opvang. 18,2% van de respondenten met een jongste kind jonger dan 25 jaar krijgt onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen, en maakt geen gebruik van betaalde opvang. 58,2% van de respondenten met een jongste kind jonger dan 25 jaar krijgt geen onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen, en maakt ook geen gebruik van betaalde opvang. Wanneer we zowel onbetaalde hulp als betaalde opvang samen nemen, dan zien we dat 41,8% van de respondenten met een kind jonger dan 25 jaar of onbetaalde hulp van iemand anders bij de zorg en opvang voor de kinderen krijgt of gebruik maakt van betaalde opvang voor de kinderen.

Deze cijfers verschillen van de situatie in 2016. We zien dat in 2021 meer gezinnen met minstens één kind jonger dan 25 jaar 'noch gebruik maken van betaalde hulp, noch onbetaalde hulp krijgen van hun omgeving', dan in 2016, nl. 58,2% t.o.v. 46,2% in 2016 (zie tabel 4). Voor gezinnen met minstens één kind jonger dan 12 jaar, toch de groep gezinnen voor wie kinderopvang zeer relevant is, zien we zelfs een grotere toename van het aandeel dat geen onbetaalde hulp krijgt, en ook geen gebruik maakt van betaalde opvang, van 23,2% naar 39,1%. Met name het krijgen van onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen is afgenomen, wat verklaard kan worden door de eerder vermelde beperkende maatregelen om de coronapandemie te bestrijden.

Tabel 4. Betaalde opvang versus niet betaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen, naar jaar van bevraging (kolompercentages)

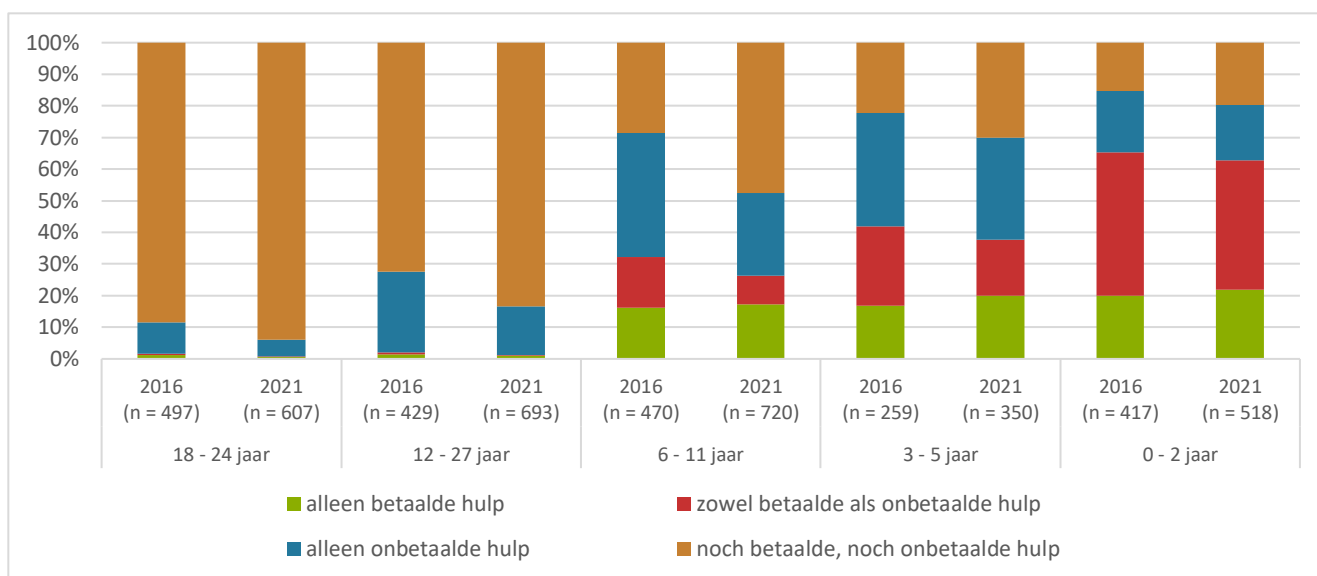
	Gezinnen met minstens 1 kind jonger dan 25 jaar		Gezinnen met minstens 1 kind jonger dan 12 jaar	
	2016	2021	2016	2021
alleen onbetaalde hulp	25,2	18,2	30,4	23,0
alleen betaalde hulp	11,3	11,4	17,9	18,2
zowel betaalde als onbetaalde hulp	17,3	12,1	28,5	19,8
noch betaalde, noch onbetaalde hulp	46,2	58,2	23,2	39,1
<i>n</i>	2.144	3.077	1.187	1.777

Significantieniveau: Pearson X² met p < 0,001.

BRON : [GEZINSENQUÊTE 2016-2021](#)

In figuur 4 zien we de verhouding onbetaalde hulp en betaalde opvang naar de leeftijd van het jongste kind en naar jaar van bevraging. 80,3% van de gezinnen met een kind jonger dan 3 jaar maakt gebruik van één of andere vorm van opvang, voor de gezinnen met een jongste kind tussen 3 en 6 jaar is dit 80,2%, voor gezinnen met een jongste kind tussen 6 en 12 jaar oud is dit 60,9%. De respectievelijke cijfers voor 2016 zijn allen hoger: 84,8%, 77,7% en 71,3%.

Figuur 4. Betaalde opvang versus niet betaalde hulp bij de zorg en opvang van de kinderen, naar leeftijd van het jongste kind en jaar van bevraging (percentages)

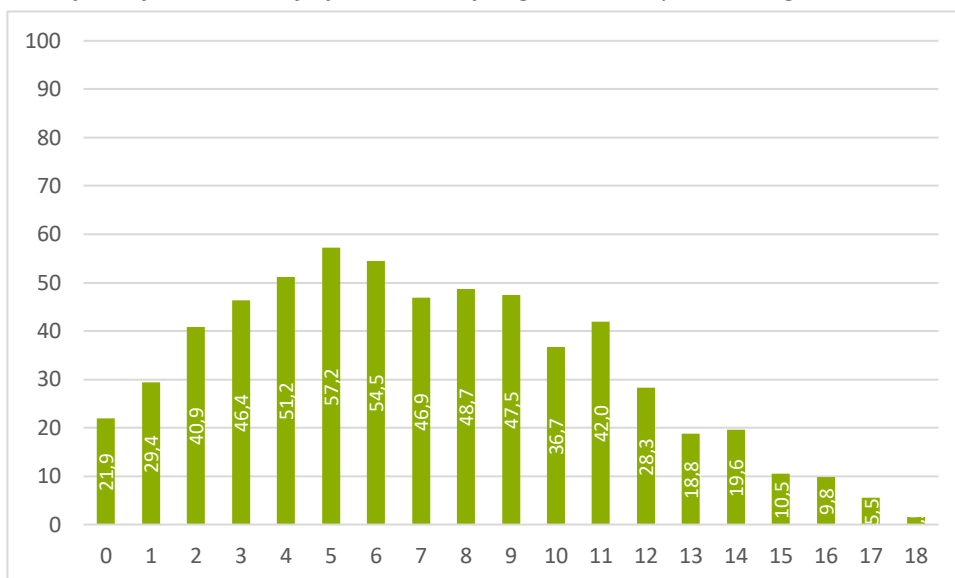

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2016-2021](#)

5 OPVANG TIJDENS DE SCHOOLVAKANTIES

In de gezinsenquête peilden we ook naar het gebruik van opvang tijdens de schoolvakanties¹⁷. We vroegen aan de respondenten: *‘Maakt u tijdens schoolvakanties gebruik van speelpleinwerking, taal, thema- en andere vakantiecampen omdat u moet werken of omdat u niet voldoende verlof heeft? Als uw kinderen deze activiteiten doen louter voor hun plezier, dan moet u hier ‘neen’ antwoorden.’* Vervolgens vroegen we om *‘Hoeveel dagen per jaar’* het ging, onafhankelijk van het aantal kinderen dat er tijdens deze dagen worden opgevangen. 25,7%¹⁸ van de respondenten geeft aan dat ze tijdens de schoolvakanties gebruik maken van speelpleinwerking, taal-, thema- en andere vakantiecampen omdat men moet werken of omdat men niet voldoende verlof heeft. Verderop in tabel 5 zien we een opdeling naar leeftijdscategorie van het jongste kind in het gezin, maar hier lezen we in figuur 5 alvast een weergave van het gebruik van vakantieopvang naar leeftijd van het jongste kind in het gezin in jaren mee. Hieruit blijkt dat voor gezinnen met een jongste kind van vijf jaar het zelfs gaat om 57,2%.

Figuur 5. Gebruik van vakantieopvang omdat men moet werken of omdat men niet voldoende verlof heeft, naar leeftijd van het jongste kind (percentages, n = 3.116)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Hoeveel dagen per jaar maakt men zo gebruik van opvang tijdens de schoolvakanties omdat men moet werken of omdat men niet voldoende verlof heeft? Gemiddeld gaat het om 20 dagen per jaar. Voor 10,2% van de respondenten die aangeven dat ze gebruik maken van deze vakantieopvang blijft het aantal dagen beperkt tot minder dan 10 dagen per jaar (zie figuur 6). 36,0% van de respondenten geeft aan 10 tot 20 dagen per jaar gebruik te maken van vakantieopvang; ruim een kwart van de respondenten (25,5%) geeft aan 20 tot 30 dagen per jaar gebruik te maken van vakantieopvang; 13,7% maakt 30 tot 40 dagen per jaar gebruik van vakantieopvang en nog eens één op tien respondenten maakt meer dan 40 dagen per jaar gebruik van

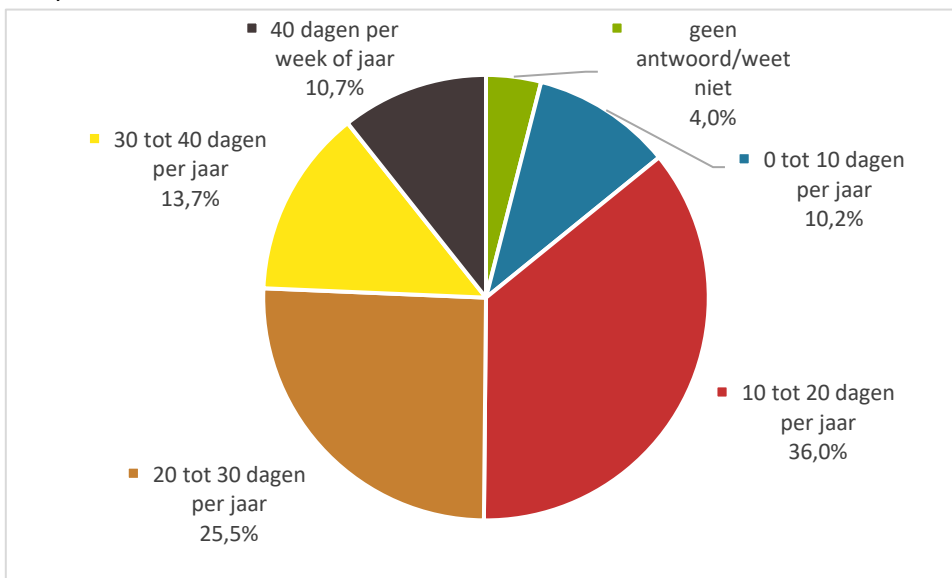
¹⁷ Een vergelijking met 2016 is niet mogelijk omdat deze vraag in 2016 niet werd gesteld.

¹⁸ Het aandeel ontbrekende antwoorden is met 10,7% vrij hoog. Uit een opdeling naar leeftijd van het jongste kind leren we dat de helft van de ontbrekende antwoorden zich voordoen wanneer het jongste kind in de oudere leeftijdscategorieën zit (18 jaar en ouder). Om deze reden beschouwen we de ontbrekende antwoorden als ‘neen’ antwoorden. Wanneer we dit niet doen, en de ontbrekende antwoorden buiten beschouwing laten, maakt 28,8% van de respondenten gebruik van vakantieopvang.

vakantieopvang omdat men moet werken of omdat men niet voldoende verlof heeft. Dus van de gezinnen die gebruik maken van vakantieopvang omdat men moet werken of omdat men niet voldoende verlof heeft, geeft de helft (49,9%) aan meer dan 20 dagen per jaar gebruik te maken van vakantieopvang.

Een opdeling naar achtergrondkenmerken leert ons dat we verschillen zien in het gebruik van vakantieopvang omdat men moet werken of omdat men niet voldoende verlof heeft voor alle onderzochte achtergrondkenmerken, behalve het geslacht van de respondent. Oudere respondenten maken verhoudingsgewijs minder gebruik van vakantieopvang. Dit lijkt evident gezien de sterke samenhang tussen de leeftijd van de respondent en de leeftijd van het jongste kind. Respondenten met een herkomst buiten de EU⁺ maken ook minder gebruik van vakantieopvang (15,5% tegenover respectievelijk 27,9% voor de respondenten met een herkomst in België en 27,1% voor de respondenten met een herkomst in de EU⁺), maar als ze er gebruik van maken, is het gemiddeld aantal dagen wel betekenisvol hoger (28 dagen tegenover 20 dagen voor respondenten met een herkomst in België of de EU⁺).

Figuur 6. Respondenten die gebruik maken van vakantieopvang voor de kinderen omdat men moet werken of niet voldoende verlof heeft, naar het aantal dagen per jaar (percentages, n = 848)

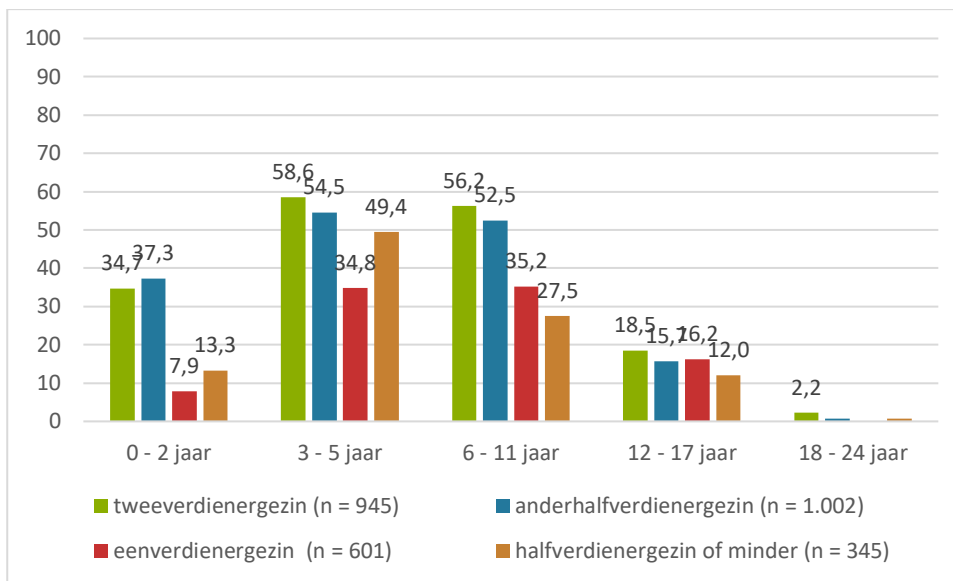
BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Lager opgeleiden maken verhoudingsgewijs minder gebruik van vakantieopvang dan hoger opgeleiden: 10,8% van de respondenten met ten hoogste een diploma lager secundair onderwijs tegenover 22,8% van de respondenten met ten hoogste een diploma hoger secundair onderwijs en 32,0% van de respondenten met een diploma hoger onderwijs of universiteit. Hoe meer vrouwen werken in het gezin, hoe vaker men beroep doet op vakantieopvang om de schoolvakanties te overbruggen, van 11,8% van de gezinnen waar moeders niet of minder dan halftijds werken tot 30,7% van de gezinnen waar moeders voltijds werken. Noot: Van de gezinnen waar beide ouders voltijds werken, de zogenaamde tweeverdienergezinnen, met een jongste kind tussen 3 en 6 jaar, doet 58,6% beroep op vakantieopvang (niet in tabel, zie figuur 7).

Ongehuwde koppels maken meer gebruik van vakantieopvang (35,7%) dan gehuwde koppels (25,2%), en samengestelde gezinnen maken met 23,4% minder vaak gebruik van vakantieopvang dan intacte gezinnen (30,4%). Alleenstaande ouders maken nog minder vaak gebruik van vakantieopvang. Maar de verschillen tussen gezinstypes zijn te wijten aan het verschil in leeftijd. We weten uit [de samenstelling van het gezin](#) (Audenaert, 2022) dat ongehuwde koppels doorgaans een wat jonger profiel hebben dan gehuwde koppels en dat

samengestelde gezinnen en met name alleenstaande ouders een wat ouder profiel hebben dan intacte gezinnen. Dat ongehuwde koppels meer beroep doen op vakantieopvang en samengestelde gezinnen en alleenstaande ouders wat minder, is dan evident. Gezinnen met twee kinderen doen het vaakst beroep op speelpleinwerking, taal-, thema en andere vakantiecampen om de schoolvakanties te overbruggen omdat men moet werken of niet voldoende verlof heeft: 33,4% tegenover 18,4% van de gezinnen met één kind en 25,5% van de gezinnen met drie kinderen of meer. De leeftijd van het jongste kind speelt uiteraard een belangrijke rol. De helft van de gezinnen wiens jongste kind tussen 3 en 6 jaar is, doet beroep op vakantieopvang (51,1%). Ook wat betreft het gemiddeld aantal opvangdagen per jaar spannen zij de kroon (24 dagen).

Figuur 7. Gebruik van vakantieopvang voor de kinderen omdat men moet werken of niet voldoende verlof heeft, naar verdienertype en leeftijd van het jongste kind in het gezin (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Tabel 5. Gebruik van opvang tijdens de schoolvakantie voor de kinderen naar achtergrondkenmerken (percentages en gemiddelden)

	% dat opvang tijdens de schoolvakantie gebruikt	n	Gemiddeld aantal dagen per jaar	n
Totaal	25,7	3.323	20,7	848
Geslacht	n.s.		n.s.	
mannen	-		-	
vrouwen	-		-	
Leeftijd	***		*	
jonger dan 35 jaar	30,3	554	21,4	170
35 - 44 jaar	43,2	1.151	21,3	509
45 - 54 jaar	12,9	1.200	18,4	152
55 jaar en ouder	5,2	418	18,4	17
Herkomst	***		***	
België	27,9	2.660	19,9	723
EU+	27,1	293	20,5	73
niet-EU+	15,5	370	28,3	52
Diploma	***		n.s.	
lager secundair onderwijs	10,8	424	-	
hoger secundair onderwijs	22,8	884	-	
hoger onderwijs of universiteit	32,0	1.892	-	
Werkuren vrouw	***		n.s.	
voltijds	30,7	1.432	-	
deeltijds	30,3	1.130	-	
niet of minder dan halftijds	11,8	527	-	
Gezinstype	***		n.s.	
gehuwd koppel	25,2	1.833	-	
ongehuwd koppel	35,7	730	-	
Gezinsvorm	***		*	
intact gezin	30,4	2.112	21,3	636
alleenstaande ouder	18,8	601	20,0	111
samengesteld gezin	23,4	394	19,6	83
Aantal kinderen	***		n.s.	
1 kind	18,4	981	-	
2 kinderen	33,4	1.457	-	
3 of meer kinderen	25,5	669	-	
Leeftijd jongste kind	***		*	
0 - 2 jaar	29,7	525	20,3	163
3 - 5 jaar	51,1	355	24,3	189
6 - 11 jaar	46,3	727	20,6	348
12 - 17 jaar	15,9	707	16,4	110
18 - 24 jaar	1,2	667	/	8

Significantieniveau: *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Pearson χ^2 voor verschillen in wel of niet gebruik maken van opvang tijdens de schoolvakantie en Kruskal-Wallis Test voor mediaanverschillen in het aantal dagen gebruikte opvang tijdens de schoolvakantie).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

6 WAT ZOU NOG KUNNEN HELPEN BIJ DE OPVANG VAN UW KIND(EREN)?

322 ouders formuleerden een antwoord op de vraag *‘Wat zou u nog kunnen helpen bij de opvang van de kinderen? Waarom? Ik had graag ...’*. We geven voor elk citaat mee of het om een moeder of vader gaat, hoe oud ze zijn en welke de gezinsconstellatie is. Noteer dat het ook hier het gezin betreft zoals dit werd opgegeven in het gezinsraster bij de vraag *‘Wie hoort – volgens u – bij uw gezin?’* en dat een respondent mogelijk ook nog een partner of kinderen kan hebben die (nog) niet (meer) tot het gezin behoren. Daarnaast was voor 75 ouders de vraag niet van toepassing en meldden 37 ouders *‘niets’*. 22 ouders beschreven hoe ze de opvang voor de kinderen vormgeven. Wat geven ouders dan mee in hun antwoord?

6.1 ZELF KUNNEN INSTAAN VOOR DE OPVANG VAN DE KINDEREN

Bovenal willen ouders *zelf kunnen instaan voor de opvang van de kinderen*. Dit wordt liefst 27 keren expliciet zo gemeld. Daarboven geven nog eens 40 ouders aan dat ze meer verlof willen om de kinderen op te vangen.

Ik had graag elke week mijn vrije dag (80% - vrijdag thuis) kunnen nemen, vaak is dit niet mogelijk door de hoge ‘workload’ de laatste tijd (vrouw, 40 jaar, gehuwd koppel met één kind, werkt in principe deeltijds).

Ik had graag zelf meer vrije tijd om voor de kinderen te kunnen zorgen (man, 35 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag meer zelf de kans gekregen, vooral om tijdens de schoolvakanties bij mijn kinderen te zijn! (vrouw, 34 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag zelf voor haar kunnen zorgen. Door de drukte tijdens de werkweek mis ik zoveel en als ik zelf voor haar zou kunnen zorgen is er meer ‘quality time’ (vrouw, 38 jaar, alleenstaande moeder met één kind).

Ik had graag zelf kunnen zorgen voor onze kinderen! Het voelt niet goed om kinderen zo vaak in de opvang te laten! Dan laat je de opvoeding aan anderen over, en dat kan niet het doel zijn! (vrouw, 36 jaar, gehuwd koppel met drie kinderen).

Voor een deel van de ouders blijkt het *thuiswerken* (minstens ten dele) een oplossing te bieden. Zo vragen 12 ouders ook nadat de pandemie voorbij is (deels) te kunnen blijven thuiswerken om een stuk van de opvang van de kinderen op zich te nemen, of om de kinderen op te pikken op het einde van de schooldag, of de mogelijkheid om thuis te kunnen werken tijdens de schoolvakanties zodat de kinderen niet naar vakantieopvang hoeven, of wanneer de kinderen nog klein zijn, dat de openingsuren van de vakantiecampen haalbaar blijken te zijn. Dat met name van vakantiecampen en speelpleinwerkingen de openingsuren niet haalbaar blijken te zijn voor werkende ouders komt verder nog aan bod. Ook tijdens de examenperiode van de kinderen blijkt thuiswerk een oplossing te bieden.

Ik had graag dat ik kon thuiswerken, ook buiten corona, wanneer mijn kinderen verlof hebben, zodat ik niet altijd naar opvang of kampen (vrij duur) moet zoeken (vrouw, 40 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

Thuiswerk tijdens COVID-periode is heel positief voor de kwaliteit en de opvang van de kinderen. Ik hoop dat na COVID dit ook nog steeds mogelijk blijft. De relatie met de kinderen en een nauwere opvolging van de opvoeding is hierdoor mogelijk. (vrouw, 40 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag na deze thuiswerk-periode de mogelijkheid mijn zoon af te halen bij het belsemaal en de laatste 1,5/2 uur werk thuis te doen (vrouw, 37 jaar, alleenstaande ouder met één kind).

Ik had graag in schoolvakanties meer van thuis uit kunnen werken. Dat maakt het gemakkelijker om de kinderen te brengen of af te halen. Vakantiecampen beginnen altijd om 10u en zijn gedaan om 16u (vrouw 36 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

6.2 FORMELE KINDEROPVANG

Ouders wensen *meer opvangmogelijkheden* (n = 43). Aangehaalde argumenten daarvoor zijn te weinig aanbod dichtbij huis, stress bij het inschrijven omdat er te weinig plaatsen zijn, wachtlijsten, met name een te beperkt aanbod voor kleuters wordt aangehaald, net als een te beperkt aanbod voor kinderen met een beperking of ontwikkelingsstoornis, bv. ASS, en een te beperkt aanbod voor tieners. De commentaren betreffen zowel de crèches als buitenschoolse opvang en vakantieopvang.

Ik had graag geen wachtlijst, gerust kunnen zijn van een plekje in de opvang (vrouw, 41 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag meer keuze qua crèche -> je moet de crèche nemen die nog plaats heeft, niet die naar voorkeur (vrouw, 32 jaar, ongehuwd koppel met één kind).

Ik had graag meer aanbod in de buurt, gedurende elke week tijdens schoolvakanties (vrouw, 36 jaar, ongehuwd koppel met drie kinderen).

Ik had graag aanbod vakantie kampen -> zeer snel volzet (vrouw, 41 jaar, ongehuwd koppel met drie kinderen).

Ik had graag een uitgebreider aanbod voor onze leeftijdsgroep. Meestal zijn de plaatsen erg beperkt en is het inschrijfsysteem erg stresserend (vrouw, 41 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen, jongste kind is tussen 6 en 12 jaar oud).

Ik had graag sport- of gemeentekampen voor 12 tot 14/15-jarigen tijdens de korte schoolvakanties (Paasvakantie, krokusvakantie, herfstvakantie, Kerstvakantie). De meer betaalbare kampen zijn maar t.e.m. 12 jaar. Tussen 12 en pakweg 14/15 jaar zijn ze te klein om ze alleen thuis te laten (vrouw, 51 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

De *beperkte openingsuren* (n = 29) worden als een hindernis ervaren. Met name de openingsuren van speelpleinwerking en andere vakantiecampen (9u tot 16u) worden als problematisch bestempeld.

Ik had graag andere start- en einduren voor speelpleinwerking, schoolkampen, etc. De meeste kampen starten om 9u en ik moet om 8u30 beginnen en werken tot 17u. De meesten sluiten om 16u of 16u30. Ik kan ze hierdoor nooit brengen en afhalen en wil een andere ouder hier niet mee belasten (vrouw, 39 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag andere tijden waarop de kampen georganiseerd worden. Vaak begint dit om 9u à 10u. Niet zo handig als je om 8u al moet werken (vrouw, 42 jaar, ongehuwd koppel met één kind).

Er zijn ook ouders die nood hebben aan *ruimere en flexibele openingsuren*, zowel vroegere als latere openingsuren, en zowel voor de voorschoolse als de buitenschoolse opvang omdat ze ochtend- en avondshiften hebben of in ploegendienst werken of weekend- of nachtdiensten (n = 7) doen.

Ik had graag flexibele opvangplaatsen ter beschikking voor beide ouders in de zorg met wisselende uren. Dit is zeer moeilijk te vinden. We moeten akkoord gaan met vaste dagen en ik heb zelf 1 jaar volledig ingestaan voor de opvang (vrouw, 31 jaar, gehuwd koppel met één kind).

I would like to have childcare during the evening or night, because I'm a nurse (different shifts in the evening or night) and my husband works evening shifts and we don't have any family here in Belgium (vrouw, 31 jaar, gehuwd koppel met één kind).

Ik had graag dat er opvang zou bestaan in het weekend of een soort kinderhotel (man, 40 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Ouders formuleren in dit verband ook een behoefte aan huiswerkbegeleiding (n = 8), warme maaltijden op school (n = 1) of melden de nood aan een brede school en/of het beter aansluiten van vrijetijdsactiviteiten zoals sport en muziek op de schooluren (n = 20) of het zorgen voor vervoer na school naar deze activiteiten of naar huis (n = 4).

Ik had graag huiswerkbegeleiding op school. Er kruipt zoveel tijd in als ouder om dit goed bij te houden. Niet elk kind heeft het geluk om goede begeleiding na school thuis te krijgen (vrouw, 41 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag huiswerkbegeleiding. Mijn kind is 's avonds vaak te moe om hier nog aan te beginnen (vrouw, 36 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag dat de scholen niet zo vroeg gedaan hadden zodat het een beetje te combineren zou zijn met het werk. Nu moet je het vragen aan de grootouders of vroeger stoppen (veel vroeger) (vrouw, 34 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag meer naschoolse activiteiten op school, vlak na de lesuren: muziekschool, sport, ... (vrouw, 33 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag kwaliteitsvolle naschoolse opvang, bv. muziek, sport, theater, STEM, ... (man, 34 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag dat sport -of hobbyactiviteiten als onderdeel van het schoolpakket georganiseerd werden (zoals in VS). Dan bleven de kinderen langer daar. Is gemakkelijk voor opvang. (vrouw, 43 jaar, alleenstaande ouder met twee kinderen).

Ik had graag brede school met hobby's zoals muziekschool en sport gekoppeld aan de school. Beter dan opvang, en we moeten er niet voor om 15u30 aan de schoolpoort staan (man, 44 jaar, gehuwd koppel met drie kinderen).

Ik had graag naschoolse activiteiten en hobby's die aansluitend op school doorgaan. Vervoersproblemen & opvangproblemen zouden op die manier opgelost worden en mijn kids hebben een leuke activiteit na school! (vrouw, 37 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen)

Ik had graag meer hobby's op school, die aansluiten bij de schooltijd. Dan is er geen praktisch probleem qua vervoer (man, 37 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag vervoer naar en van naschoolse activiteiten. Hierdoor zouden ze een sport kunnen beoefenen (vrouw, 39 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Enkele keren wordt gevraagd naar een kortere zomervakantie (n = 4).

Best veel ouders vragen om goedkopere (betaalbare) opvangmogelijkheden (n = 46), voor alle vormen van opvang (onthaalouder, crèche, voor- en naschoolse opvang en zeker voor de vakantieopvang).

Ik had graag meer financiële tegemoetkoming bij kampen, opvang, enz. Nu moet ik soms meer dan €1.000 betalen voor opvang per maand in de zomervakantie (vrouw, 36 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag een gunstiger tarief. Omdat we beiden fulltime werken en "goed" verdienen, worden we gestraft met het maximumtarief voor de opvang (onthaalmoeder). Waardoor we bezuinigen op deze dagen en meer verlof nemen voor de opvang. Verschil in tarieven is te hoog! Een kind is een kind! Deze manier demotiveert om (fulltime) te werken (man, 33 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Andere elementen die refereren naar het aanbod aan formele kinderopvang zijn opvangmogelijkheden voor zieke kinderen (n = 5), een betere kwaliteit van opvanginitiatieven, een betere locatie van de opvanginitiatieven en beter staat dan gelijk aan 'dichterbij huis' (n = 6), een soepeler beleid van de voorziening of onthaalouder, bv. de respitdagen of het annuleren van de opvangdagen wanneer het kind ziek is, of zoals eerder ook al vermeld flexibeler zijn voor ouders met wisselende werkuren.

Tot slot wensen ouders ook een ruimer aanbod aan vrijetijdsactiviteiten (n = 7) inzonderheid voor tieners.

Ik had graag een gevarieerd open aanbod voor jongeren. Een plaats waar jongeren kunnen afspreken, zonder dat ze lid moeten zijn van een club en waarbij vanaf enige afstand toezicht is. Ik had graag meer info over initiatieven op maat van tieners (vrouw, alleenstaande moeder met één kind).

6.3 INFORMELE KINDEROPVANG

Niet alle verzuchtingen betreffen het aanbod aan formele kinderopvang of vrijetijdsbesteding voor kinderen. Een aantal respondenten refereren naar informele hulp bij de opvang van de kinderen. Zo wordt meer hulp van de vader van de kinderen, al dan niet tevens de ex-partner, vermeld (n = 8).

Ik had graag hulp van de papa zodat wat zorg weggenomen wordt (vrouw, 38 jaar, alleenstaande moeder met één kind).

I would have preferred that my husband could help me more often in the mornings or taking her from school in the afternoon so I can complete my working hours at least (vrouw, 38 jaar, gehuwd koppel met één kind).

Ik had graag dat de vader van mijn jongste zoon dichterbij woonde en mijn zoon makkelijker/vaker naar zijn papa zou kunnen gaan (vrouw, 47 jaar, alleenstaande moeder met drie kinderen).

Ook wenst men (meer) hulp van familie/vrienden, hulp van grootouders. Dit wordt heel frequent genoemd (n = 71). Vaak is dit op het moment van de bevraging niet mogelijk omwille van de COVID-19-pandemie (n = 25).

Ik had graag meer hulp gehad van ouders en schoonouders zoals voor corona. Het zou fijn zijn als ze daar terug mogen gaan slapen in de weekends of vakanties (vrouw, 36 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag geen corona in de wereld zodat ik terug beroep kan doen op mijn ouders omdat zij ermee voor zorgen dat de combinatie draaglijk is (vrouw, 40 jaar, gehuwd koppel met drie kinderen).

Ik had graag het einde van corona. Dan worden grootouder en babysits terug een optie (man, 33 jaar, gehuwd koppel met één kind).

Ik had graag meer hulp van de grootouders. Als ze gevaccineerd zijn tegen corona, willen/kunnen ze graag helpen (vrouw, 30 jaar, ongehuwd koppel met één kind).

Ook is het soms niet mogelijk omdat ze te ver wonen (n = 13) of omdat deze personen overleden zijn (n = 1) of omdat de relatie met de grootouders niet goed is (n = 1) of omdat de grootouders al veel andere kleinkinderen opvangen (n = 1).

I would have preferred having my family living closer. They live in [Afrikaans land]] (man, 33 jaar gehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag mijn schoonouders dicht in de buurt zodat zij ook gemakkelijk voor opvang zouden kunnen zorgen (vrouw, 33 jaar, gehuwd koppel met één kind).

Ik had graag nog iets meer kunnen [rekenen] op de hulp van schoonouders, maar zij dienen al voor andere kleinkinderen te zorgen (vrouw, 32 jaar, gehuwd koppel met één kind).

Eén iemand geeft het volgende mee:

Ik had graag meer hulp van familie, maar niemand heeft daar momenteel tijd voor (vrouw, 32 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

In andere gevallen is niet geheel duidelijk welke de hindernis precies is.

Ik had graag dat ik meer op mijn niet-werkende ouders en schoonouders had kunnen rekenen, zoals ik zie bij vele andere gezinnen (vrouw, 32 jaar, ongehuwd koppel met drie kinderen).

Wat de grootouders betreft wordt ook een enkele keer gesuggereerd dat werkende grootouders ook gebaat zouden zijn met een soort 'grootouderschapsverlof' (n = 2).

Ik had graag dat mijn ouders/schoonouders een soort van ouderschapsverlof kunnen opnemen zonder dat dit invloed heeft op hun pensioen. Hun tijdskrediet is reeds opgenomen voor zorg grootouders (vrouw, 31 jaar, gehuwd koppel met één kind).

Ik had graag dat ouders/schoonouders een soort van ouderschapsverlof kunnen opnemen zonder dat dit invloed heeft op hun pensioen. Hun tijdskrediet is reeds opgenomen voor zorg grootouders (vrouw, 31 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

Ouders formuleren ook veelvuldig de behoefte aan een ‘nanny’ om de kloof tussen school-en werkuren te overbruggen (n = 18).

Ik had graag betaalbare hulp aan huis zodat we minder tijd verliezen met rondrijden en kinderen in hun vertrouwde omgeving kunnen opgroeien (vrouw, 38 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen).

Ik had graag makkelijker goede hulp aan huis gevonden om in de week te helpen. Kleuters lang in de opvang laten is wat zielig (ze zijn moe na een schooldag) en hen tijdig ophalen is echt niet evident (vrouw, 38 jaar gehuwd koppel met één kind).

Ik had graag een hulp om de kinderen 1 à 2 x per week op te halen op de (toekomstige) school en crèche, eten te geven en in bed te steken (vrouw, 35 jaar, gehuwd met twee kinderen).

Een au pair zou makkelijk zijn! Allebei werken we met wisselende shiften, vaak een hele puzzel qua opvang! Vroege uren, late uren, nachten, ... (man, 38 jaar, ongehuwd koppel met twee kinderen)

Ik had graag iemand die de kinderen van school haalt, naar vrije tijd[sactiviteiten] brengt ... (een soort van ‘nanny’) (man, 36 jaar, gehuwd koppel met twee kinderen)

Ik had graag dat ik iemand met dienstencheques kon betalen om de kinderen na school op te vangen & te begeleiden bij huiswerk en het eten te maken (vrouw, 37 jaar, ongehuwd koppel met vijf kinderen in een samengesteld gezin).

7 ONDERSTEUNING IN HET HUISHOUDEN: POETSHULP EN STRIJKATELIER

We vroegen in de gezinsenquête ook of men gebruik maakt van poetshulp of een strijkatelier¹⁹. Een derde of 33,4% van de respondenten maakt gebruik van poetshulp of een strijkatelier. 32,0% maakt gebruik van poetshulp; 5,7% maakt gebruik van het strijkatelier. 27,7% maakt alleen gebruik van poetshulp, 1,3% maakt alleen gebruik van een strijkatelier en 4,3% maakt gebruik van zowel poetshulp als het strijkatelier. We noteren hier dat een poetshulp aan huis ook kan worden ingezet voor de strijk. Vergelijken met 2016, toen 33,8% gebruik maakte van poetshulp of het strijkatelier, zien we geen verschil²⁰. Uit cijfers over de aankoop en over het profiel van de gebruikers van dienstencheques weten we dat er weliswaar een sterke dip geweest is tijdens de ‘lockdown’-periode maart-april 2020, met een nadien sterke heropleving tot op het niveau van voordien²¹.

Wie maakt meer of minder gebruik van betaalde hulp in het huishouden? We zien geen betekenisvol verschil naar geslacht in het wel of niet gebruiken van betaalde hulp in het huishouden (zie tabel 6). Naar leeftijd zien we wel een verschil: de 35-44-jarigen maken betekenisvol vaker gebruik van poetshulp of een strijkatelier, nl. 38,2% ten aanzien van 30 à 32% voor de overige leeftijdscategorieën. Niet-EU⁺-respondenten maken veel minder gebruik van poetshulp of een strijkatelier, slechts 14,7% ten opzichte van 38,2% voor respondenten met een Belgische herkomst en 32,0% voor respondenten met een herkomst in de EU⁺.

Hoger opgeleiden maken meer dan drie keer zo vaak gebruik van betaalde hulp in het huishouden als lager opgeleiden (45,7% ten opzichte van 12,5%). Respondenten met een hoogste diploma hoger secundair onderwijs bevinden zich met 22,7% in een middenpositie. Verder maken ook respondenten minder gebruik van poetshulp en strijkateliers naarmate de vrouw in het gezin minder uren werkt, van 42,4% voor gezinnen waar vrouwen voltijds aan het werk zijn tot 20,0% voor gezinnen waar vrouwen niet of minder dan halftijds werken. We keken voor het gebruik van hulp in het huishouden ook even verder dan alleen de werkuren van de moeder in het

¹⁹ We vroegen ook naar het gebruik van ‘maaltijdboxen geleverd aan huis’ en ‘afhaaldiensten of thuisbezorgingsdiensten voor de wekelijkse boodschappen (bv. Collect & Go)’, maar deze vraag bleek niet bruikbaar voor verdere analyse.

²⁰ Verschillen in het gebruik van poetshulp en het strijkatelier naar jaar van bevragen: Pearson χ^2 met $p = 0,7712$ (n.s.).

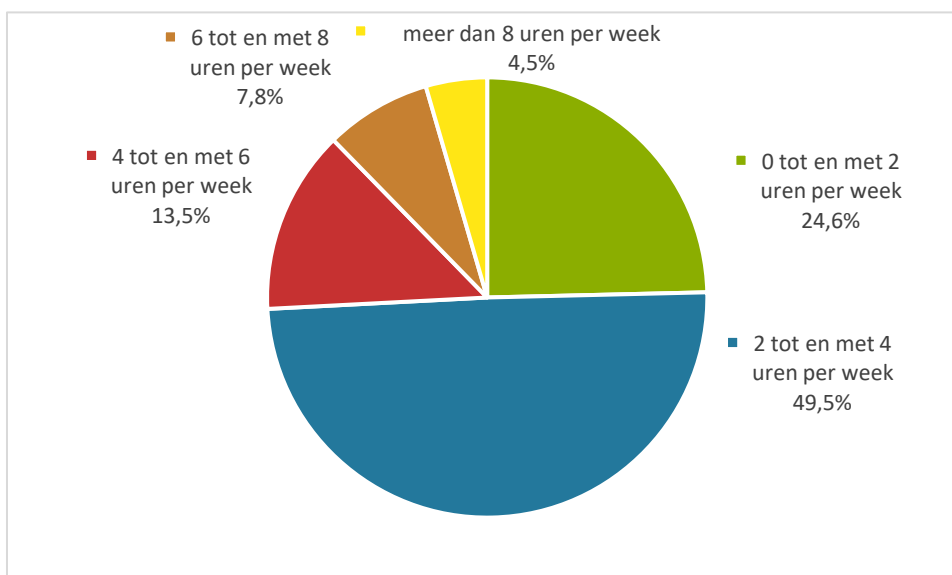
²¹ [Deel 1 Jaarrapport Dienstencheques 2020 \(vlaanderen.be\)](https://www.vlaanderen.be/deel-1-jaarrapport-dienstencheques-2020)

gezin en combineerden de werkuren van de vader met de werkuren van de moeder om te komen tot een indeling tweeverdienergezin, anderhalfverdienergezin, éénverdienergezin (of beter gekend als het kostwinnersgezin) en gezinnen waarin niet of minder wordt gewerkt. We zien dat het aandeel dat gebruik maakt van betaalde hulp in het huishouden systematisch toeneemt naarmate er meer wordt gewerkt in het gezin: van 18,5% bij gezinnen waarin niet of slechts beperkt wordt gewerkt (maximum één ouder met een halftijdse job), over 23,2% bij kostwinnersgezinnen tot 36,5% bij gezinnen waar één ouder voltijds aan de slag is en de andere deeltijds en bijna één op de twee gezinnen (47,7%) waar beide ouders voltijds aan het werk zijn²².

Of men gehuwd of ongehuwd een koppel vormt, maakt niet uit voor het wel of niet gebruik maken van betaalde hulp in het huishouden, maar voor andere gezinstypes zien we wel een verschil. Intacte gezinnen maken betekenisvol vaker gebruik van poetshulp en strijkatelers dan alleenstaande ouders en samengestelde gezinnen (39,4% tegenover respectievelijk 24,0% en 29,9%). Gezinnen met meerdere kinderen, maken vaker gebruik van betaalde hulp in het huishouden. Zo maken 36,8% van de gezinnen met drie kinderen of meer en 39,9% van de gezinnen met twee kinderen, gebruik van poetshulp of een strijkatelier tegenover een kwart (26,0%) van de gezinnen met één kind. Tot slot maken gezinnen met kleine kinderen vaker gebruik van poetshulp en strijkatelers dan gezinnen met oudere kinderen. Zo zien we dat 40,8% van de gezinnen met een jongste kind in de leeftijdscategorie 0 tot 3 jaar gebruik maakt van deze hulp, waar dit stelselmatig zakt tot 31,1% van de gezinnen met een jongste kind in de leeftijdsgroep 18 tot 25 jaar.

Wie gebruik maakt van betaalde hulp in het huishouden, doet dat voor gemiddeld 4 uren en 17 minuten per week. We stellen een lichte, doch betekenisvolle daling vast ten aanzien van 2016 toen men gemiddeld 4 uren en 27 minuten per week gebruik maakte van poetshulp en strijkatelers. In figuur 8 geven we de aandelen gezinnen weer naargelang het aantal uren dat ze gebruik maken van betaalde hulp in het huishouden. We zien dat de meeste gebruikers een eerder beperkt aantal uren per week gebruik maken van betaalde hulp in het huishouden. Wanneer we alle respondenten samen nemen, dan zien we dat 66,7% (oftewel 2/3) geen gebruik maakt van huishoudhulp, 8,2% maakt slechts 0 tot en met 2 uren per week gebruik van huishoudhulp; 16,5% maakt meer dan 2 uren, maar maximum 4 uren per week gebruik van huishoudhulp. 13,5% maakt 4 tot 6 uren per week gebruik van huishoudhulp. De overige 8,6% maken er meer dan 6 uren per week gebruik van.

Figuur 8. Respondenten die gebruik maken van betaalde hulp in het huishouden, naar het aantal uren gebruikte hulp per week (percentages, n = 1.110)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

²² Verschillen in het gebruik van poetshulp en het strijkatelier naargelang er gewerkt wordt in het gezin: Pearson χ^2 met $p < 0,001$.

Tabel 6. Betaalde hulp in het huishouden naar achtergrondkenmerken (percentages en gemiddelden)

	% dat betaalde hulp in het huishouden gebruikt	n	Gemiddeld aantal uren betaalde hulp	
			per week	n
Totaal	33,4	3.323	4 u 17 min	1.196
Geslacht	n.s.		*	
mannen	-		4 u 24 min	428
vrouwen	-		4 u 10 min	768
Leeftijd	***		**	
jonger dan 35 jaar	32,1	554	3 u 47 min	296
35 - 44 jaar	38,2	1.151	4 u 16 min	346
45 - 54 jaar	30,5	1.200	4 u 33 min	60
55 jaar en ouder	30,1	418	/ ²³	3
Herkomst	***		n.s.	
België	38,2	2.660	-	
EU+	32,0	293	-	
niet-EU+	14,7	370	-	
Diploma	***		n.s.	
lager secundair onderwijs	12,5	424	-	
hoger secundair onderwijs	22,7	884	-	
hoger onderwijs of universiteit	45,7	1.892	-	
Werkuren vrouw²⁴	***		***	
voltijds	42,4	1.432	4 u 30 min	635
deeltijds	32,6	1.130	3 u 57 min	385
minder dan halftijds of niet	20,0	527	4 u 53 min	121
Gezinstype²⁸	n.s.		***	
gehuwd koppel	-	1.833	4 u 30 min	730
ongehuwd koppel	-	730	3 u 56 min	281
Gezinsvorm	***		***	
intact gezin	39,4	2.112	4 u 23 min	882
alleenstaande ouder	24,0	601	3 u 25 min	161
samengesteld gezin	29,9	394	4 u 05 min	125
Aantal kinderen	***		**	
1 kind	26,0	981	4 u 08 min	217
2 kinderen	39,9	1.457	3 u 59 min	340
3 of meer kinderen	36,8	669	4 u 46 min	106
Leeftijd jongste kind	***		*	
0 - 2 jaar	40,8	525	3 u 55 min	228
3 - 5 jaar	36,4	355	4 u 02 min	147
6 - 11 jaar	35,7	727	4 u 28 min	287
12 - 17 jaar	33,5	707	4 u 10 min	248
18 - 24 jaar	31,1	667	4 u 20 min	217

Significantieniveau: *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Pearson χ^2 voor verschillen in wel of niet gebruik maken van betaalde hulp en Kruskal-Wallis Test voor mediaanverschillen in het aantal uren betaalde hulp). [BRON: GEZINSENQUÊTE 2021](#)

²³ Niet berekend wegens n kleiner dan 30.

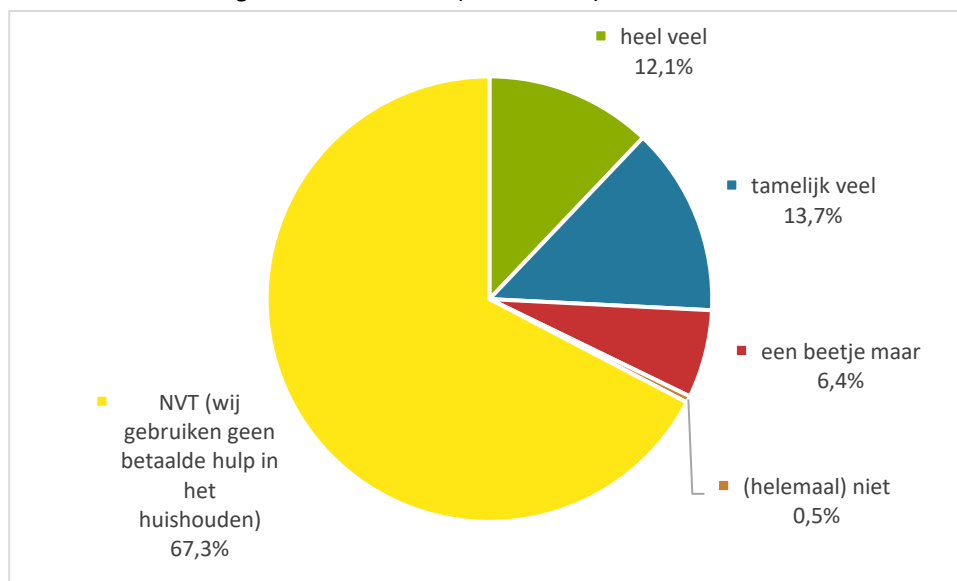
²⁴ Enkel voor koppels: alleenstaande ouders werden hier buiten beschouwing gelaten.

We bekeken ook of het gemiddeld aantal uren per week verschilt naar achtergrondkenmerken van de respondenten (zie eveneens tabel 6). Mannen geven een gemiddeld hogere schatting van het aantal uren per week dat men gebruik maakt van betaalde hulp in het huishouden. Verder zien we meer uren huishoudhulp per week naarmate respondenten ouder zijn, van 3 uren en 47 minuten per week voor de respondenten jonger dan 35 jaar tot 4 uren en 33 minuten voor de respondenten van 45 tot 55 jaar. Herkomst en het hoogst behaalde diploma maken dan wel een verschil in het wel of niet gebruik maken van betaalde hulp in het huishouden (zie eerder), maar eens men gebruik maakt van deze hulp maakt herkomst of het hoogst behaalde diploma niet langer uit voor het gemiddeld aantal uren dat men deze hulp gebruikt.

Voor de volledigheid geven we ook de cijfers voor de overige achtergrondkenmerken weer. Zo zien we dat wanneer vrouwen in het gezin voltijds werken men gemiddeld genomen meer uren betaalde hulp in het huishouden opgeeft (4 uren en 30 minuten) dan wanneer vrouwen in het gezin deeltijds werken (3 uren en 57 minuten). Wanneer vrouwen in het gezin niet of minder dan halftijds werken, neemt zoals eerder gesteld het gebruik van betaalde hulp af, maar worden gemiddeld wel meer uren betaalde hulp gerapporteerd (4 uren en 53 minuten). Eén en ander heeft wellicht ook te maken met de reden waarom vrouwen op het moment van bevraging niet aan het werk zijn. Het is niet ondenkbaar dat tijdens bepaalde verlofregeling, het gebruik van huishoudhulp, net zoals we eerder ook zagen bij het gebruik van betaalde opvang, gewoon blijft doorlopen of dat men hulp nodig heeft omwille van een ziekte of beperking. Verder maken gehuwde koppels betekenisvol meer uren gebruik van betaalde hulp in het huishouden dan niet gehuwde koppels, 4 uren en 30 minuten tegenover 3 uren en 56 minuten). Samengestelde gezinnen maken gemiddeld wat minder uren gebruik van betaalde hulp in het huishouden dan intacte gezinnen. Het zijn de alleenstaande ouders die niet alleen minder vaak gebruik maken van betaalde hulp in het huishouden, maar ook gemiddeld minder uren per week dan de andere gezinsvormen (3 uren en 25 minuten tegenover meer dan 4 uren voor de andere gezinsvormen). Wellicht kunnen zij zich deze hulp niet of minder veroorloven. Respondenten met drie kinderen of meer maken gemiddeld genomen meer uren per week gebruik van betaalde hulp in het huishouden (4 uren en 46 minuten) en het gemiddeld aantal uren neemt ook toe met de toenemende leeftijd van het jongste kind, van 3 uren en 55 minuten per week voor respondenten met een jongste kind in de leeftijdscategorie 0 tot 2 jaar tot 4 uren en 20 minuten per week voor respondenten met een jongste kind in de leeftijdscategorie 18 tot 24 jaar.

Tot slot peilden we naar de mate waarin men zich geholpen voelde met de hulp in het huishouden door de vraag: *In welke mate heeft deze betaalde hulp of diensten u of uw gezin geholpen bij de combinatie gezin, zorg en werk?* Men kon antwoorden met: heel veel, tamelijk veel, een beetje maar (helemaal) niet of NVT (wij gebruiken geen betaalde hulp in het huishouden). Zoals blijkt uit figuur 9, voelt het merendeel van wie gebruik maakt van huishulp, zich tamelijk veel tot heel veel geholpen bij de combinatie gezin en arbeid. Voor 7% blijkt de externe hulp in het huishouden niet of slechts een beetje maar te helpen bij de combinatie gezin en arbeid.

Figuur 9. Mate waarin de betaalde hulp of diensten (poetshulp, strijkatelier e.d.) helpen bij het combineren van gezin en arbeid (n = 3.316)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

8 SAMENVATTEND BESLUIT EN BELEIDSAANBEVELINGEN

Drie op tien gezinnen geven aan onbetaalde hulp te krijgen van familie, vnl. van ouders en schoonouders voor de opvang van de kinderen. In 2016 was dit nog meer dan vier op tien. Deze frappante afname is minstens deels te wijten aan de COVID-19-pandemie en de bijhorende beperkende maatregelen om de oudere bevolking te vrijwaren van ziekte. In de antwoorden op de open vraag naar wat nog zou kunnen helpen bij de opvang van de kinderen wordt veelvuldig gewenst dat de pandemie voorbij zou zijn zodat men opnieuw ouders en schoonouders (de grootouders van de kinderen) kan inschakelen voor opvang. Maar ook voor andere bronnen van onbetaalde hulp dan ouders en schoonouders geldt dat anno 2021 minder ouders hulp krijgen van deze personen dan het geval was in 2016.

Dat gezinnen die wel onbetaalde hulp krijgen bij de zorg en opvang van de kinderen aangeven dat het (gemiddeld over al deze gezinnen heen) toch gaat om en bij **de 8 uren per week** oftewel een volledige werkdag, toont aan dat deze hulp voor veel gezinnen substantieel is.

Welke gezinnen krijgen minder onbetaalde opvang voor de kinderen? Oudere respondenten, respondenten met een herkomst buiten de EU+, respondenten met drie of meer kinderen en respondenten met oudere kinderen. Voor respondenten buiten de EU+ zien we dat een deel van deze respondenten geen beroep kan doen op familie omdat de familie in het buitenland woont. We zien het verlangen om familie dichterbij te hebben een aantal keren terugkomen in de antwoorden op de vraag wat nog zou kunnen helpen bij de opvang van de kinderen.

Ook het gebruik van betaalde, formele kinderopvang nam globaal genomen af ten opzichte van 2016. Anno 2021 geeft bijna een kwart van de respondenten aan dat ze gebruik maken van betaalde opvang voor de kinderen (23,0%). In 2016 was dit nog 28,6%. Vergelijkbare cijfers voor gezinnen met minstens één kind jonger dan 12 jaar zijn: 46,1% van de ouders maakten in 2016 gebruik van kinderopvang, tegenover 37,6% in 2021.

Wie gebruik maakt van betaalde kinderopvang, doet dat gemiddeld genomen even veel uren per week dan in 2016. Er is een verschil in het gebruik van betaalde opvang naar opvangvorm en naar leeftijd van het jongste

kind, hetgeen overeenkomt met de leeftijdscriteria voor voorschoolse en buitenschoolse kinderopvang. 17,2% van de gezinnen met een kind jonger dan 3 jaar maakt gebruik van opvang door een onthaalouder, 40,7% maakt gebruik van een kinderdagverblijf/crèche voor de opvang van de kinderen. Buitenschoolse opvang wordt gebruikt tot de leeftijd van 12 jaar, net als een betaalde oppas bij de respondent thuis, zij het in mindere mate. Wanneer we dan per opvangvorm kijken naar **de evolutie in gebruik tussen 2016 en 2021, zien we dat de daling in gebruik zich voordoet bij de onthaalouder voor de gezinnen met een jongste kind in de leeftijdscategorie 0 tot 3 jaar, bij de buitenschoolse kinderopvang (dus voor en na school voor schoolgaande kinderen), maar alleen bij gezinnen met een jongste kind dat al wat ouder is (6 tot 12 jaar) en bij het inhuren van een betaalde oppas thuis voor gezinnen (voor alle leeftijdscategorieën).** Het gebruik van kinderopvang door kinderdagverblijf/crèche nam daarentegen toe voor de gezinnen met een jongste kind van 0 tot 3 jaar.

Welke gezinnen maken minder gebruik van betaalde kinderopvang? Lager opgeleide respondenten, gezinnen waar de moeder niet of minder dan halftijds werkt en gezinnen met een jongste kind in de oudere leeftijdscategorieën. In iets mindere mate ook niet-EU⁺-gezinnen.

Wanneer we betaalde en onbetaalde hulp samen bekijken, zien we dat in 2021 meer gezinnen 'noch gebruik maken van betaalde hulp, noch onbetaalde hulp krijgen van hun omgeving', dan in 2016. Met name het krijgen van onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen is afgenomen, wat zoals hierboven reeds gesteld verklaard kan worden door de beperkende maatregelen om de COVID-19-pandemie te bestrijden.

In deze editie van de gezinsenquête peilden we voor het eerst ook naar **het gebruik van vakantieopvang als manier om gezin en werk te combineren**. Het gaat dus niet over het louter invullen van vrije tijd voor kinderen en jongeren. **Eén op vier** van de respondenten geeft aan dat ze tijdens de schoolvakanties gebruik maken van speelpleinwerking, taal-, thema- en andere vakantiecampen omdat men moet werken of omdat men niet voldoende verlof heeft. Dit cijfer verdubbelt voor gezinnen wiens jongste kind tussen 3 en 6 jaar is. Van de gezinnen die gebruik maken van vakantieopvang omdat men moet werken of omdat men niet voldoende verlof heeft, geeft **de helft aan meer dan 20 dagen per jaar gebruik te maken van vakantieopvang**, oftewel bijna een volledige werkmaand.

Wie maakt minder gebruik van vakantieopvang? Oudere respondenten, respondenten met een herkomst buiten de EU⁺ (als ze er gebruik van maken is het gemiddeld aantal dagen wel hoger) en lager opgeleiden. Noot: gezinnen waar beide ouders voltijds werken doen het vaakst beroep op vakantieopvang. De leeftijd van de kinderen speelt uiteraard een belangrijke rol.

We vroegen in de gezinsenquête ook naar wat nog zou kunnen helpen bij de opvang van de kinderen? Een samenvatting maken doet onrecht aan de vele wensen en behoeften die ouders hier uitdrukten, maar we vermelden hier toch tot de meest genoemde. Wanneer we respondenten vragen wat nog zou kunnen helpen bij de opvang van de kinderen is **de voornaamste verzuchting toch tijd. Meer tijd (in de vorm van beter op de scholen afgestemde werkuren) of meer verlof om de kinderen zelf op te vangen**. Dat is toch hetgeen veel ouders wensen. **Thuiswerken**, ook lang na de pandemie, blijkt voor een deel van de ouders een (deel) van de oplossing te zijn. Daarnaast wensen ouders meer opvangmogelijkheden (ook voor kleuters en tieners, en voor kinderen met een beperking) en **meer betaalbare opvangmogelijkheden en met name voor de initiatieven vakantieopvang 'ruimere openingsuren'** (vroeger 's ochtends en later 's avonds zodat ze beter aansluiten op de werkuren). Men wilt ook **terug beroep kunnen doen op de grootouders en de oppas thuis**. Omwille van de beperkende maatregelen om de COVID-19-pandemie te bestrijden was dit op het moment van bevraging voor veel ouders niet mogelijk. De bevraging vond immers plaats in het voorjaar van 2021 (maart, april), op een moment dat er met de start van de vaccinatiecampagne voor de meest kwetsbaren onder ons wel al een licht kwam aan het einde van de tunnel, maar waar tegelijkertijd nog een hele reeks van beperkende maatregelen golden, waaronder telewerk, deeltijds afstandsonderwijs in het middelbaar onderwijs, beperkingen op de

contacten binnen en buiten en ook bv. de ‘paaspauze’ (met onder andere drie weken Paasvakantie)²⁵. Ouders formuleren ook veelvuldig de behoefte aan een ‘nanny’ om de kloof tussen school-en werkuren te overbruggen of het beter afstemmen van de school-en werkuren. Ook het brede school concept waarin vrijetijdsactiviteiten als sport en muziek worden ondergebracht in het schoolcurriculum of die aansluitend aan de schooluren op het schooldomein worden georganiseerd, spreekt veel ouders aan.

Maken gezinnen in Vlaanderen gebruik van poetshulp en het strijkatelier? **Een derde of 33,4% van de respondenten in de gezinsenquête geeft aan gebruik te maken van poetshulp of een strijkatelier.** Dit was ook zo in 2016. Gemiddeld gaat het om zo’n **4 uren en een kwart per week.** **Drie kwart van de respondenten die gebruik maken van poetshulp of een strijkatelier, geeft aan dat dat tamelijk veel tot heel veel helpt bij het combineren van gezin en arbeid.**

Van de gezinnen waar beide ouders voltijds werken, maakt **bijna de helft** gebruik van poetshulp of een strijkatelier. Wie maakt verder meer of minder gebruik van betaalde hulp in het huishouden? 35-44-jarigen maken betekenisvol vaker gebruik van poetshulp of een strijkatelier en niet-EU+-respondenten maken veel minder gebruik van poetshulp of een strijkatelier, net als lager opgeleiden. Hoger opgeleiden maken liefst meer dan drie keer zo vaak gebruik van betaalde hulp in het huishouden als lager opgeleiden. Verder maken gezinnen meer gebruik van poetshulp of strijkateliers naarmate ze meer kinderen tellen en naarmate het jongste kind jonger is.

Beleidsaanbevelingen

Vooreerst is het belangrijk om **kerncijfers over formele kinderopvang en onbetaalde hulp bij de zorg en opvang van de kinderen in kaart te blijven brengen.**

- Met name het opvolgen van kerncijfers *over de onbetaalde (informele) hulp* bij de zorg en opvang van de kinderen is aan de orde, vnl. hulp van ouders en schoonouders, omwille van de sterk dalende trend die we nu wel kunnen situeren in een bijzondere periode (maart-april 2021, in volle COVID-19-pandemie met een vaccinatiecampagne nog maar net is opgestart voor de meest kwetsbaren), maar waarvan we vermoeden²⁶ dat de onbetaalde hulp bij de zorg en opvang van de kinderen ook voordien al onder druk stond doordat steeds vaker grootouders nog zelf actief zijn op de arbeidsmarkt. Trouwens, voor alle bronnen van onbetaalde hulp geldt dat anno 2021 minder ouders hulp krijgen van deze personen dan in 2016. Deze frappante daling in het krijgen van onbetaalde hulp, van vier op de tien gezinnen in 2016 die deze hulp krijgen naar drie op tien in 2021, noopt ons ertoe om te pleiten voor een blijvend opvolgen van dit cijfer.
- Ook het gebruik van betaalde, formele kinderopvang nam af ten opzichte van 2016 met name de opvang door een onthaalouder, de buitenschoolse kinderopvang voor 6-12-jarigen en de betaalde oppas thuis. Het is afwachten of deze cijfers zullen stabiliseren op een lager niveau dan voorheen, dan wel dat ze terug zullen stijgen.
- Dit gezegd zijnde zien we ook dat in 2021 meer gezinnen ‘noch gebruik maken van betaalde hulp, noch onbetaalde hulp krijgen van hun omgeving’, dan in 2016. Dit zijn dus gezinnen die geen enkele vorm van hulp hebben op het gebied van de opvang van de kinderen. Deze groep is groter geworden, voor elke

²⁵ [OVERZICHT. Van de lockdown op 18 maart tot de recentste coronamaatregelen: dit is het parcours dat België tot nu heeft doorlopen | Veiligheidsraad | hln.be](#) of [golfbrekers een staat van het gezinsbeleid in vlaanderen 2021 0.pdf \(kcgzinswetenschappen.be\)](#)

²⁶ Eenduidige cijfers zijn voor zover ons bekend elders niet voorhanden.

leeftijdscategorie van het jongste kind, met een uitschieter voor de gezinnen met een jongste kind tussen 6 en 12 jaar. Het verdient aanbeveling om in toekomstig onderzoek te (blijven) peilen naar het krijgen van onbetaalde hulp bij de zorg en opvang van de kinderen en het gebruik van kinderopvang, en dan vooral naar de redenen voor het niet krijgen van hulp of niet gebruik maken van kinderopvang.

Een tweede reeks aanbevelingen komt er na **de vaststelling dat veel ouders in de gezinsenquête aangeven dat ze liever meer tijd hadden om of liever zelf willen instaan voor de opvang van de kinderen. De overheid moet ouders meer mogelijkheden geven opdat ze dat zouden kunnen doen.** Vanuit die optiek stellen we een driesporenbeleid voor met de drie volgende doelstellingen:

1. De overheid zou ouders in de eerste plaats meer opties moeten geven om het werk beter af te kunnen stemmen op maat van het gezin. Ouders wensen vooral meer tijd thuis 's avonds of meer thuiswerkmogelijkheden, ook na de pandemie, en flexibele werkuren en in de vakantie (meer verlofdagen) om de kinderen zelf op te vangen. Voor de overheid zien we in de eerste plaats een rol weggelegd in
 - het uitbreiden van het ouderschapsverlof voor ouders die liever zelf willen zorgen voor hun kinderen (zie ook de taakverdeling thuis (Audenaert (2023))
 - en het wijzigen van het klimaat van overuren (zie 'De werksituatie van ouders, Pasteels, 2023), zodat men de werkdag effectief tijdig kan stoppen.
2. De overheid moet ook meer opvangmogelijkheden voorzien voor ouders die ervoor kiezen om veel te werken of voor wie minder werken niet mogelijk is, in het bijzonder voor vakantieopvang met een goedkoper aanbod met ruimere openingsuren en met name voor tieners, kleuters en kinderen met een beperking meer diversifiëren in de opvangmogelijkheden. Daarnaast spreekt het brede school concept en het afstemmen van schooluren op de werkuren of de kloof tussen school- en werkuren op een andere manier overbruggen veel ouders aan. Sommigen verkiezen het integreren van vrijetijdsactiviteiten in het schoolcurriculum, voor anderen volstaat het om dit te organiseren aansluitend aan de schooluren en op het schooldomein. Deze pistes verdienen de nodige verkenning waarbij moet vertrokken worden van het perspectief van kinderen en gezinnen.
3. De overheid doet er tenslotte goed aan om blijvend in te zetten op poets hulp en strijkateliers met dienstencheques gezien het ruime gebruik bij tweeverdienergezinnen en gezinnen waar moeders voltijds aan het werk zijn, en omdat gezinnen aangeven dat deze hulp hen daadwerkelijk helpt bij het combineren van gezin en arbeid.

Als men hier op inzet kunnen ouders beter kiezen hoe ze de combinatie gezin en werk het liefst willen organiseren.

9 REFERENTIES

Audenaert, V. (2022) *Gezinsenquête 2021: Methodologisch Rapport*. Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be

Audenaert, V. (2022). *Gezinsenquête 2021: De samenstelling van het gezin. Gezinnen in Vlaanderen over hoe het gezin er uit ziet, wie bij het gezin hoort, waar gezinsleden wonen, over hun kindwens en wat men liever anders had gezien in de samenstelling van het gezin*. Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be

Audenaert, V. (2023) *Gezinsenquête 2021: De taakverdeling thuis. Gezinnen in Vlaanderen over wie welke soort gezinstaken op zich neemt en hoe tevreden ze zijn met de verdeling van de gezinstaken*. Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be

Pasteels, I. (2023) *Gezinsenquête 2021: Ouders en hun werksituatie. Gezinnen in Vlaanderen over hun huidige arbeidsstatus, beroepsstatuut, arbeidsstelsel, de gepresteerde werkuren, het woon-werkverkeer en de jobtevredenheid*. Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be

Kind in Vlaanderen (2020). Vlaamse overheid, Agentschap Opgroeien.

Bronvermelding:

De gezinsenquête is eigendom van de Vlaamse overheid. Bij gebruik van informatie uit deze bijdrage moet de volgende bronvermelding worden opgenomen: 'Audenaert, V. (2023). *Gezinsenquête 2021: Kinderopvang en hulp in het huishouden. Gezinnen in Vlaanderen over de ondersteuning die ze krijgen van familie en vrienden bij de zorg en opvang voor de kinderen, het gebruik van kinderopvang, opvangmogelijkheden tijdens de schoolvakanties en het inhuren van hulp in het huishouden*. Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be

